

७४२६

श्रीमद्गोविंदमहामुजीकृत

भारतमार्तंड शीघ्रकवि पंचनदी पंडीत
श्रीगडुलालाजी विरचित

सहित

गोस्वामी श्रीगोविंदाचार्यात्मज
श्रीद्विवकीनेंद्रनाचार्यजी अने
श्रीजयदेवाचार्यजीनी आज्ञानुसार
तेमना सेवक

पाने गुड पत्ता
परीस हरिवल्लभदास गोकळदासे

प्रसिद्ध कर्षी.

विक्रमार्त १९२६ एन १९००

७४२६

॥ श्री हरिः ॥

श्रीगोविंदमहाप्रभुजीकृत

उपदेशसुधाग्रंथ

भारतमार्तंड शीघ्रकवि पंचनदी पंडीत

श्रीगदुलालाजी किमिन्नि

श्रीगोविंदशरणाष्टकं

सङ्गित

गोस्वामी श्रीगोविंदाचार्यात्मज

श्रीदेवकीनंदनाचार्यजी अने

श्रीजयदेवाचार्यजीनी आश्रानुमार

तेमना सेवक

शास्त्री गोवर्द्धनदास धीरजरामजी

पासे शुद्ध करावी

परीख हरिवल्लभदास मोकळदासे

श्री विसनगर जिल्हे

पद्माकर मुद्रायंत्रमां मुद्रांकित करावी

प्रमिद्ध कर्णो.

विक्रमार्क १९९६ सन १९००

नोच्छावर रु०-४-० टपालखरच ६ पाई

विसनगर

श्री विसनगर पत्राकर प्रींटींग प्रेस.

अमहावाह

पी डायमंड न्युजिडी प्रींटींग प्रेस.

आं पुस्तकना सर्वे हक प्रसिद्ध कर्ताये सन १८६७ ना २५ भा
अेकट प्रमाणे रज्ज्स्टर करी स्वाधीन राख्या छे.

પ્રસ્તાવના.

ધર્મિરે સૃષ્ટિકાળે આ વિશ્વ રચ્યું તેજ સમયે અનેક પ્રકારનાં જીવોને પોતાના સ્વરૂપમાંથી ઉત્પન્ન કર્યા છે, વળી તેજ વખતે સર્વે પ્રાણીઓના કૌકિક તથા પારમાર્થિક વ્યવહારો ચલાવવાને વેદાદિક શાસ્ત્ર પણ રચ્યાં છે. નેત્રી કરીને સર્વજીવોને ધર્મ, અર્થ, કામ મોક્ષાદિકના સાધનનું જ્ઞાન મળી શકે, તેમજ ધર્મ, અધર્મ, બંધ, મોક્ષ, વિદ્યા, અવિદ્યા નીતિ, ક્રિવેકાદિકનું જ્ઞાન પણ થઇ શકે; પરંતુ તે અનેક પ્રકારનાં જીવોની અજ્ઞાતાં પણ અનેક પ્રકારની થઇ એટલે કોઇની સત્ય ગુણી, કોઇની રૂઝે ગુણી, કોઇની જ્ઞાની ગુણી, અને કોઇની નિર્ગુણી; આ ચાર પ્રકારનાં શ્રદ્ધાઓને જોઇ તેમના ઉદ્ધારાર્થે વેદાદિક શુભોમાંથી ચાર સંપ્રદાયો પ્રગટ કર્યા છે, તે ચારે સંપ્રદાયોમાં વર્ણાશ્રમધર્મપૂર્વક ઇશ્વરભક્તિ કરવાથીજ મોક્ષ થાય છે એમ દર્શાવેલું છે. ભક્તિના ચાર પ્રકાર છે— સાત્વિક, રાજસ, તામસ અને નિર્ગુણ. નિર્ગુણ શ્રદ્ધાવાળા જીવોને નિર્ગુણભક્તિમાર્ગથી નિર્ગુણ પરબ્રહ્મ શ્રી પુરૂષોત્તમની પ્રાપ્તિ થાય છે. આ નિર્ગુણ ભક્તિમાર્ગ સંપ્રદાયનું યથાર્થ જ્ઞાન ધણા અગ્ર જનોને સમજવામાં ન આવવાથી શ્રી ગોવિંદ મહાપ્રભુજીને શ્રી વલ્લભાચાર્ય સંપ્રદાયના સમસ્ત વૈષ્ણવોને યથાર્થ સંપ્રદાયનો બોધ થાય તે અર્થે શ્રુતિ, સ્મૃતિ, પુરાણ, પંચરાત્ર, ઇતિહાસાદિક ગ્રંથોમાંથી મંથન કરી આ ઉપદેશશુદ્ધા નામનો લઘુ ગ્રંથ રચી પ્રકટ કરીધો છે જેમાં વર્ણાશ્રમધર્મપૂર્વક શુદ્ધ નિષ્કામ શ્રી પુરૂષોત્તમની ભક્તિ કરવી એ પ્રતિપાદન કરેલું છે. વળી વૈષ્ણવોને આવશ્યક દિક્ષાધર્મ, પ્રવાસ ધર્મ, વિરક્તોના ધર્મ, સૌભાગ્યવતી સ્ત્રીના ધર્મ, વિધવાના ધર્મ, તથા દુરાચાર રહિત સુદેવ નીતિ તથા સદાચાર વિગેરે ધર્મોનો, વૈષ્ણવોને સંપ્રદાય સંબંધિત યથાર્થ જ્ઞાન થાય તે ઉદ્દેશથી, આ ગ્રંથમાં સમાવેશ કરીધો છે. આ ગ્રંથનું જ્ઞાન મેળવવા કરતાં અતિશય ભક્તિજનક, જ્ઞાનમય, ઉપયોગી, બોધદાયક અપૂર્વ ગ્રંથ ભાગશે એ નિઃશંક છે, કારણ કે ગ્રંથમાં ગ્રંથિત થયેલું તત્ત્વ સ્પષ્ટ છે.

આ ગ્રંથની પ્રથમ આવૃત્તિ છપાયે કેટલાંક વર્ષ થયાં તે પછી વૈષ્ણવ સમૂહમાં વધારે ઉપયોગીતા લાગવાથી આ દ્વિતીયવૃત્તિ સંતોષકારક રીતે શુદ્ધ કરાવી ગોસ્વામી શ્રી ૧૦૮ દેવકીનંદનાચાર્યજી મહારાજ તથા શ્રી જ્યેષ્ઠવાચાર્યજી મહારાજશ્રીની આજ્ઞાનુસાર, મારા તરફથી પ્રગટ કરવામાં આવી છે.

આ અંથ શુદ્ધ કરવામાં શાસ્ત્રી જંગલદાસ ધીરજીરામજીએ મને જે અમુલ્ય સહાયતા આપી છે તેને માટે હું તેમનો આ સ્થળે ઉપકૃત છું.

પુસ્તક વાંચવામાં અને પૃથ્વી સુધારવામાં પૂરતું ધ્યાન આપેલું છે છતાં જો કોઈ સ્થળે બુદ્ધિ વા દષ્ટિના દોષથી ભૂલ ચૂક રહી ગઈ હોય તો તે સુધારી લેવા કૃપા કરશો.

વસંતપંચમી.
વિક્રમાર્ક ૧.૫૬

પરીખ હરિવલ્લભદાસ ગોકળદાસ:

વિસનગર.

વસંતતિલકા.

“ જ્યાં માર્ગ છે નવ જરી તહિં બુદ્ધિ નાસે,
જ્યાં દુઃખ છે અતિ સહી તહિં સુખ ભાસે;
અજ્ઞાનને દૂર કરે મૂળથી ઉથાપી,
ઉત્સાહ હોય અતિ અંતર જે કદાપી. ૧ ”

“ નીતિ આતિ શુભ વસે અનોતિ વિનાસે,
ભીતિ કુરીતિ નવ રે’, સુરોતિ પ્રકાશે;
સારી મતિ વશો રહે, બળો જય પાપી,
ઉત્સાહ હોય અતિ અંતર જે કદાપી. ૨ ”

ક્રમંગ અંગ બહુ ભાવ અમાપ ધારો,
આનંદ ને શ્રમ અખંડ દિલે વધારો;
કેળે સહાય પરિપૂર્ણ પ્રભુ પ્રતાપી,
ઉત્સાહ હોય અતિ અંતર જે કદાપી. ૩ ”

(કાવ્ય સરિતા પ્રથમ તરંગ.)

॥ श्रीगोकुलेन्दुर्जयति ॥

श्रीभारतमार्तंड शिघ्रकवि पंडीत वेदांतभट्टाचार्य
पंचनदी गदुलालाजी विरचित

श्रीगोविंदशरणाष्टक-

टीका सहितः.

॥ अंजनाति वृत्तम् ॥

श्रीवल्लभाचार्यकुलमंदीपमक्षय्यसत्स्नेहदशाप्रकाशं ॥

सत्स्वांतसच्चांततमोहरं श्रीगोविंदमेतं शरणं ब्रजामि ॥१॥

श्री महद्वलभाचार्य कुलभां मोटा दीपक रूप अने अण्ड श्री पुत्रोत्तम-
नी स्नेहरूपा भक्तिनी परभावधि दशांशे करी प्रकाशमान अथवा तो
अण्डयोग्य अधिकारि सहस्रतोने विषे शुद्ध पुष्टि भक्ति ने छे
(निर्गुण्य भक्ति) तेना स्वरूपने अर्थ जोध करी प्रकाशने करनारा वणी
सहस्रतोना अंतःकरणे रूपी गृहोभां रहेला तम रूप ने अज्ञानो तेने
हरनारा जेवा श्री गोविंद महाप्रभुजना शरणे हुं प्राप्त थयो छुं. ॥ १ ॥

श्रीगोकुलेन्दोश्चरणारविंदमिलिंदमानंदममंदमाप्तम् ॥

श्रीवल्लभाख्यप्रभुनंदनं श्रीगोविंदमेतं शरणं ब्रजामि ॥ २ ॥

श्री महगोकुल अंजनायुगल अरण्य कमलने सेवन करी
अमरना सरणा, जेभ के अमर अत्यंत आसक्ति पूर्वक कमलनु सदन करे
छे, तेम अत्यंत स्नेह पूर्वक श्रीना अरण्यने सेवन करनारा अने अत्यंत
आनंद ने लज्जानंद तेने पाभेला श्री वल्लभेश महाराजना गूढन नाम
पुत्र जेवा श्री गोविंद महा प्रभुने हुं शरणे छुं. ॥ २ ॥

श्रीकृष्णलीलामृतपानशीला जना भजते यमनारतंते ॥

तद्गुरिभठ्याभयभावकं श्रीगोविंदमेतं शरणं ब्रजामि ॥ ३ ॥

શ્રી કૃષ્ણની લીલારૂપ અમૃતના પાન કરવામાં જેઓનું વ્યસન છે તવા ભક્ત જનો જેમને નિરંતર સેવે છે એવા અત્યંત નિર્મળ ભક્ત જનોને ભયને સંભાધન કરનારા એવા શ્રી ગોવિંદ મહાપ્રભુને હું શરણે છું. ॥ ૩ ॥

કથંભવેદ્રાક્તિપથપ્રચાર इत्येव नित्यं हृदि सद्विचारः ॥

यस्यास्ति दीनेषु दयाकरं श्रीगोविंदमेतं शरणं व्रजामि ४

આ ભૂતલમાં જે દૈવી સૃષ્ટિના અનંત જીવો છે તેમની મધ્યે શુદ્ધ (નિષ્કામ) ભક્તિનો પ્રચાર કેમ થાય આ પ્રકારનો સદ્વિચાર જેમના હૃદયમાં નિરંતર રહેશે છે અને દીન જનોની ઉપર કૃષ્ણ કરનારા જે શ્રી ગોવિંદ મહાપ્રભુ તેમને હું શરણે છું. ॥ ૪ ॥

नम्री भवन् योऽतिमहत्तमोऽपि सत्पंडितान्प्रश्रयपूरितांगः ॥

सम्मानयत्युज्ज्वलकीर्तिभृच्छ्रीगोविंदमेतं शरणं व्रजामि ॥ ५ ॥

જેઓ અતિ મહત્ પદવીને પામ્યા છતાં સત્ પંડીતોના આગળ સ્નેહથી પૂર્ણ નમ્ર થઈ સન્માન કરનારા અને લોકમાં પરમ ઉજ્જ્વલ સત્કીર્તિને ધારણ કરનારા શ્રી ગોવિંદ મહા પ્રભુને હું શરણે છું. ॥ ૫ ॥

प्रादीभसंभावितदंभकुंभसंभेदने वाङ्मखरान्प्रयुङ्क्ते ॥

यः सर्वविद्यावनकेसरी श्रीगोविंदमेतं शरणं व्रजामि ॥ ६ ॥

માયાવાદી હસ્તિનું સંભાવિત દંભરૂપ કુંભસ્થળને મર્દન કરવાને પોતાની વાણીરૂપી નખોને પ્રયુક્ત કરનારા અને જે સર્વ વિદ્યા રૂપી વનમાં કેસરી સિંહરૂપ એવા શ્રી ગોવિંદ મહા પ્રભુને હું શરણે છું.

श्रेयं विरागं च विरोधिनं यः श्रीगोकुलेंदोस्स्मरमोहनस्य ॥

संसेयको जुषतेऽभ्युतं श्रीगोविंदमेतं शरणं व्रजामि ७

શ્રીમદ્ ગોકુલ અંદ્રમાજી તથા શ્રી મદન મોહનજીની ઉત્તમ પ્રકારની સેવાયે કરી શકી જે લક્ષ્મી અને તેનો જે વિરોધી વૈરાગ્ય તે બેને એકે કાલે સેવતા એવા પરમ અહ્ભુત શ્રી ગોવિંદ મહા પ્રભુને હું શરણે છું.

य ईशने भक्तिरसप्रवर्षे तमोऽहत्तौ वादिगजप्रमाथे ॥

इष्टश्चतुर्द्धा चतुरैर्हरिः श्रीगोविंदमेतं शरणं व्रजामि ॥ ८ ॥

જે માયાવાદ ખંડનપૂર્વક શુદ્ધાડઠ્ઠત પ્રતિપાદન કરવામાં, ભક્તિ રસની વૃદ્ધિ કરવામાં, અજ્ઞાન હરણુ કરવામાં, વાદી રૂપી હસ્તિને મર્દન કરવામાં. એવાં ચાર પ્રકારનાં કાર્યો કરવામાં ઇષ્ટ નામ સમર્થ માટેનું ચતુરતાના લક્ષણોથી હરિરૂપ કહ્યા છે, તે સ્ફુટ કરે છે, માયાવાદ ખંડન પૂર્વક શુદ્ધાડઠ્ઠત પ્રતિપાદન રૂપ આચાર્ય કાર્ય છે અને આચાર્ય માં વિજાનિયાત્તુ એ શ્રીમદ્ભાગવતના એકાદશ સ્કંધમાં શ્રીકૃષ્ણે કહેલા વચનના આધારથી આચાર્યને હરિરૂપ કહ્યા છે, અને જેમ ઇંદ્ર વૃદ્ધી કરીને સર્વે સૃષ્ટીને શાંતિ આપે છે, તેમ અહિંઆં ભક્તિ રસની વૃદ્ધી કરીને દૈવી સૃષ્ટીના જીવોને શાંત કરે છે તેથી હરિ રૂપ કહ્યા છે, જેમ કે સૂર્ય અંધકારને હરી સર્વે પ્રકાશ કરે છે, તેમજ દૈવી જીવોના અંતરનો તમ એટલે અજ્ઞાન તેને હરીને જેમના હૃદયમાં ભક્તિનો પ્રકાશ કરવાથી અદૌકિક સૂર્ય રૂપી હરિ કહ્યા છે, જેમ કે હસ્તિને મર્દન કરવાને સમર્થ તે કેસરી સિંહ હોય છે, તેમજ માયા વાદરૂપી હસ્તિને મર્દન કરવામાં સમર્થ વિદ્યાવન કેસરી હરિ શ્રીગોવિંદ મહા પ્રભુ છે, તાદૃશ કાર્ય કરવાથી શ્રી ગોવિંદ મહા પ્રભુને વિષે હરિ નામની સાર્થકતા યોગ્ય રીતે ઘટે છે, એવા શ્રી ગોવિંદ મહા પ્રભુને હું શરણે છું ॥ ૮ ॥

इत्यष्टकं स्पष्टमिदं निजाया वाचो विशुद्ध्यै रीचितं गुणाब्धेः :

पारो गुणानां नतु तस्य लभ्योऽशक्ये त तोऽर्थे विरतिर्विभूपा :

આ પ્રકારે ગુણના સમુદ્ર રૂપ શ્રી ગોવિંદ મહા પ્રભુનું સ્પષ્ટ એવું અષ્ટક મેં મારી વાણીને નિર્મળ કરવાને રચ્યું છે, કારણકે તેમના ગુણનો પાર મળવો એ અલભ્ય છે, માટે અશક્ય કાર્યમાંથી વિરામ પામવું એજ ભૂપણુ છે, નૈતર ઉપલાસને લાયક ગણાય છે. ॥ ૯ ॥

इति श्रीजयदेवलालशर्माणामनुज्ञया पंचनद्युपनम्भकं

गोवर्द्धनाशुकविना विरचितम्

श्रीमद्गोविंदप्रभुशरणाष्टकं संपूर्णं.

श्री गोविंदशरणाष्टक समाप्त.

॥ श्रीगोकुलेन्दुर्जयति ॥

॥ श्रीउपदेशसुधाग्रंथ. ॥

टीका सहित.

॥ श्रीमद्गोपीजनवल्लभायनमः ॥

हवे टीकाकार पोताना गुरुदेवनी स्तुतिपूर्वक मंगलाचरण करे छे
(ते श्लोक)

वेदांतंदांतमुद्भातं नितान्तं क्षांतिशांतितः ॥

भूरीभक्तिभरस्वांतं गोविंदप्रभुमाश्रये ॥ १ ॥

वेदांत नियम युक्त अने क्षमा तथी शांतिये करीने अधिक शोभायमान,
अत्यंत भक्ति युक्त जेभनुं अंतःकरण छे अवे श्री गोविंद महाप्रभुना
हुं आश्रय करूं छुं—

आश्रय अंतरे लौकिक वैदिक शुभ कर्मना इगनी छच्छा त्याग करीने
सुकलाचार्य यूडाभषि परमशांत प्रायिन वैदिक धर्मेने प्रवर्तावनारा अवे
रिने अनादि सिद्ध पुर्वीचार्यवत् जे जे सद्धर्मे, तेना रक्षणमां तत्पर
अने सहउपदेश इपी गंगाना प्रवाहवडे निज जन जे दैवी ज्ञानां
हृदय जेभजे निर्माण करेलां छे अवे श्री गोविंद महाप्रभुना अरलुक्मणने
हुं प्रीतिपूर्वक आश्रय करूं छुं. आ जगतमां हल मुमुक्षु जेवने तो अ
प्रभुना अरलारविंदना आश्रय विना भीजुं उद्धारतुं साधन छेन नही.

दुर्वादिकुंभिस्फुटदंभकुंभसंभेदनं भीतिहरं नृसिंहं ॥

गोस्वामिवर्यं मथुराधिनाथसूनुं गुरुं श्रीव्रजरत्नमीडे १

दुर्वादिक जे मायावाह इपी कुंली जे हस्ति तेमनुं स्फुट दंभइपी जे
कुंभरथग तेना विदारण करनार, भक्तना भयने हरनारा, साक्षात् नृसिंहइप.
गोस्वामीमोश्रेष्ठ, श्रीमथुरानाथजना पुत्र श्रीव्रजरत्नज गुरुने स्तुतिपूर्वक
दंडवत् करी आ उपदेशसुधाग्रंथनी लापाटीकानो आरंभ भारी स्वल्पमति
अनुसार करूं छुं तथी अमां शब्दार्थदोष छेय ते वैष्णव विद्वानोअ
क्षमा करी सुधारी वांयशो जेन चिंतित.— (छन्दवन्ना वृत्त)

॥ અથ પ્રંથારંભઃ ॥

વન્દે સર્વોપનિષદાં સારમકેપદસ્થિતં ॥

કરસ્ફુરન્મુરલિકાશ્યામલં બ્રહ્મ કોમલં ॥ ૧૦ ॥

હવે શ્રીગોસ્વામિવર્ય શ્રીગોવિંદમહાપ્રભુ શ્રીષ્ટાચાર
સંરક્ષણાર્થ પ્રથમ મંગલાચરણપૂર્વક પોતાના પ્રભુની સ્તુતિ
કરે છે.

સર્વે ઉપનિષદોના સાર રૂપ, અથવા અનન્ય એક અક્ષરબ્રહ્મધામથી
પર, એકપદસ્થિત, સુશોભિત શ્રીહસ્તમાં મૌરલીકાયુક્ત, સુદૃશ્યામં એવા
પુરબ્રહ્મ શ્રીકૃષ્ણ પુરષોત્તમ જે શ્રી ગોકુલ અંદ્રમાણુ તેમને અમે નમસ્કાર
કરીએ છીએ, ૧ હવે પોતાની અનાદિ સિદ્ધ પ્રાચીન ગુરુપરંપરા બતાવે છે.

હરીશનારદો વ્યાસર્થુકાન્ શ્રીવિષ્ણુદંડિનં ॥

શ્રીવિલ્વમંગલં વંદે શ્રીમદ્બ્રહ્મવિઠ્ઠલૌ ॥ ૨ ॥

શ્રીકૃષ્ણ, શ્રીમહાદેવજી, શ્રીનારદજી, શ્રીવ્યાસજી, શ્રીશુકદેવજી, શ્રીવિષ્ણુ-
સ્વામીજી, શ્રીમિલ્વમંગળસ્વામીજી, શ્રીમદ્બલભાગ્યાર્ય મહાપ્રભુજી, શ્રીમદ્-
વિકુલાચાર્ય મહાપ્રભુજીને અમે નમસ્કાર કરીએ છીએ. ૨

વિશ્વોદ્ધારપરાં પ્રાજ્ઞર્ચીં પરાં ગુરુપરંપરાં ॥

ધર્મે ધુરંધરાન્નત્વા ધર્માન્વચ્ચિમ સનાતનાન્ ॥ ૩ ॥

ધર્મધોરીધર વિશ્વના ઉદ્ધારમાં તત્પર અતિ પ્રાચીન સર્વથી ઉત્તમ ઉપર
હખેલી અમારી ગુરુ પરંપરાને વંદન કરી પ્રાચીન ધર્મોને કહીએ છીએ. ૩
હવે ધર્મ તે શું તેને શાથી જાણવો તે બતાવીએ છીએ.

તસ્પ્રાચ્છાસ્ત્રં પ્રમેત્યુત્તયા પ્રવર્ત્તનનિવર્ત્તને ॥

શાસ્ત્રાસ્ત્રુતિઃસ્મૃતિસ્મૃત્રં પુરાણં શાસ્ત્રમુચ્યતે ॥ ૪ ॥

ગીતાજીમાં શ્રીભગવાને આજ્ઞા કરીછે જે, આ કાર્ય કરવું આ ન કરવું
તે વ્યવસ્થા કરવામાં શાસ્ત્રજી મુખ્ય પ્રમાણુ છે. તે શાસ્ત્રવિક્રિ પ્રમાણે કર્મ
કરવાં એવી શ્રી ભગવાનની આજ્ઞા છે, તેથી સર્વે વૈષ્ણવોએ શાસ્ત્રમાં કહેલાં
કાર્યોમાં પ્રવર્તવું. શાસ્ત્ર એટલે ધર્માદિકતું જે શાશન એટલે ઉપદેશ કરે તે
શાસ્ત્ર, અને વેદ, અને મનુઆદિ સ્મૃતિઓ, વ્યાસાદિના સૂત્રો તથા પુરાણો
એ સર્વે શાસ્ત્ર કહેવાય છે. ૪

શ્રુતિરીશાત્મિકા તદ્વાક્ તદર્થસ્મારિકા સ્મૃતિઃ ॥

પદ્મલક્ષ્મસૂચના સૂત્રં પુરાણં પંચલક્ષ્મ વા ॥ ૬ ॥

૧ હવે વેદ વગેરે ચાર પદાર્થોનાં લક્ષણો ખતાવીએ છીએ; ધશ્વરરૂપ ધશ્વરની વાણી તેને વેદ કહે છે, સુગમતાથી વેદના અર્થ સંભળાવી આપનારા ઋષીકૃત ગ્રંથો તેને સ્મૃતિ કહે છે; જે ઘણી વાતની સુચના થોડા અક્ષરમાં કરી ખતાવે તે વાક્યોને સૂત્ર કહે છે. તે સૂત્રનાં લક્ષણુ છ છે. ૧ અલ્પ અક્ષરવાળું ૨ સંદેહરહિત ૩ અર્થ ભરેલું ૪ ચોક્કર લાગુ પડનારૂં ૫ ફેરવી ન શકાય એવું ૬ દૂષણુ રહિત વાક્યને સૂત્ર કહે છે. અને પાંચલક્ષણુ-વાળા અર્થવદ્દશ લક્ષણુવાળા અર્થને પુરાણુ કહે છે. તે પુરાણુ અષ્ટાદશ મુખ્ય છે ૫

શિક્ષાં કૃષ્ણો વ્યાકરણં નિરુક્તં છંદસાં ગતિઃ ॥

જ્યોતિષ્ ચ પઙ્ગાનિ વેદસ્યોક્તાનિ વૈદિકૈઃ ॥૬॥

૧ શિક્ષાં ૨ કલ્પસૂત્ર ૩ વ્યાકરણુ ૪ નિરૂક્તે ૫ છંદશાસ્ત્ર ૬ જ્યોતિષ એ છ વેદનાં અંગ છે. ૬

વર્ણશુદ્ધિરનુષ્ઠાનં શબ્દવ્યુત્પત્તિરેષુ તુ ॥

આસ્ફુટાનાં નિવર્ત્ય ચ છંદોપિ કાલનિર્ણયઃ ॥ ૭ ॥

૧ શિક્ષાથી અક્ષરોની શુદ્ધિ થાય છે. ૨ કલ્પસૂત્રથી કર્મ કરવાનું જ્ઞાન થાય છે. ૩ વ્યાકરણુથી શબ્દનો બોધ થાય છે. ૪ નિરૂક્તથી અબ્ધ્યા શબ્દની સ્પષ્ટતા થાય છે. ૫ છંદથી વૃત્તોનું જ્ઞાન થાય છે. ૬ જ્યોતિષથી કાળનો નિર્ણય થાય છે. એ વેદના છ અંગોથી ઘણા પ્રકારનો બોધ થાય છે. ૭

સાંખ્યયોગાદિ મન્વાદિ શાસ્ત્રં તર્કશ્રુતેર્મતં ॥

પૂર્વોત્તરે ચ મીમાંસે સૈતિહાસપુરાતનં ॥ ૮ ॥

સાંખ્યયોગાદિ શાસ્ત્રો મનુને આદિ લઘુ સ્મૃતિયો. શ્રુતિને અનુકુલ તર્કશાસ્ત્ર. પુર્વે તથા ઉત્તરમીમાંસા, ઇતિહાસ એટલે મહા-ભારત તથા પુરાણો. ૮

વેદોપાંગાનિ ચત્વારિ તે તેઽર્થાસ્તત્ર તત્ર તુ ॥

આયુર્વેદો ધનુર્વેદો ગાન્ધર્વસ્થપતર્ગતિઃ ॥ ૯ ॥

તે ઉપાંગોમાં ઘણાએક વિષયનું નિરૂપણુ કરેલું છે. ૧ આયુર્વેદ જે

વૈદ્યશાસ્ત્ર ૨ ધનુર્વેદ ને શસ્ત્રવિદ્યા. ૩ ગાંધર્વવેદ ને ગાયનવિદ્યા ૪ સ્થાપત્યવેદ
ને શિલ્પશાસ્ત્ર. ૯

ચત્વાર ઉપવેદાઃ સ્યુઃ રુગાદેસ્તત્તદર્થકાઃ ॥

વાચસ્સંદર્ભ એતાવાન્ શેષસ્તસ્યૈવ વિસ્તરઃ ॥ ૧૦ ॥

એ ચારે રગવેદાદિ ચાર વેદોના ઉપવેદો છે, ઉપર દર્શાવેલા મુળ પ્રમાણુ
અથો એટલાજ છે અને બીજા ને કોઈ સંસ્કૃત અથો આજ સુધી થયા છે
તે સર્વે ઘણું કરીને ઉપર લખેલાજ અથોનો વિસ્તાર છે. ૧૦

દ્વે કાણ્ડે સ્તઃ શ્રુતૌ ધર્મઃ પૂર્વે બ્રહ્મોત્તરે તયોઃ ॥

ધર્મ્મે સ્મૃતિસ્તુ મન્વાઘા ગીતાંઘાઽન્યત્રવોમયોઃ ૧૧

પેહેલાં કહેલાં વેદાદિ ચાર પદાર્થોમાં પ્રમેયની વ્યવસ્થા બતાવે છે. વેદના
કાંડ બે છે, તેઓમાં પુર્વકાંડમાં ધર્મનું પ્રતિપાદન છે, અને ઉત્તર કાંડમાં
બ્રહ્મનું પ્રતિપાદન કરેલું છે. અને મનુ આદિ સ્મૃતિઓ પુર્વકાંડમાં કહેલા તે
ધર્મોનો ખુલાસો કરે છે, શ્રીગીતાજી આદિ સ્મૃતિઓ બ્રહ્મવાદનો ખુલાસો
કરે છે, અર્જુનેતાં તે ધર્મ તથા બ્રહ્મ એ બન્ને પદાર્થોનો ખુલાસો શ્રી
ગીતાજી કરે છે. ૧૧

ધર્મે કલ્પો જૈમિનીયં સૂત્રં વ્યાસકૃતં પરે ॥

પુરાણેષ્વિતિહાસેષુ ધર્મ્મો બ્રહ્મ ચ મિશ્રિતમ્ ૧૨

કલ્પ સૂત્ર તથા જૈમિનીની સૂત્ર ધર્મમાં ઉપયોગી છે; વ્યાસસૂત્ર બ્રહ્મજ્ઞાનમાં
ઉપયોગી છે; પુરાણોમાં તથા ઇતિહાસોમાં ધર્મ તથા બ્રહ્મનું ભેદ્યું પ્રતિ-
પાદન કરેલું છે. ૧૨

ધર્મ્મો વિધિપ્રમાણોઽર્થો જગજ્જન્માદિકારણમ્ ॥

બ્રહ્મ જ્ઞાનક્રિયાશક્તિરુભે રૂપે પરસ્ય તુ ॥ ૧૩ ॥

ધર્મ તથા બ્રહ્મ એ બે પદાર્થો છે એ શંકા દુર કરવા સારૂં બે બંનેનું
લક્ષણ બતાવીએ છીએ, વિધિ વાક્યોથી સિદ્ધ થતું ને શુભ પર્યવસાઈ કર્મ
તેનું નામ ધર્મ કહેવાય અને આ જગતની ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ અને વ્યવસ્થા કરનાર
ને મુલ કારણુ છે તેને બ્રહ્મ કહે છે, આ બન્ને લક્ષણો પુર્વ તથા ઉત્તર ભીમાંસા-
ના સૂત્રોમાં લખેલાં છે, અપરિમીત જ્ઞાન, ક્રિયા, શક્તિ, ધરાવનાર શ્રીપુરુષો-
ત્તમનાં એ બન્ને સ્વરૂપ છે; તેમાં ક્રિયા પ્રાધાન્ય સ્વરૂપ ધર્મ, અને જ્ઞાન
પ્રાધાન્ય સ્વરૂપ બ્રહ્મ છે. ૧૩

પૂર્વધર્મો વિધેયત્વાચ્છોધકત્વાભિરુપ્યતે ॥

યં વિસ્મૃત્ય ભવન્તોઽસ્મિન્વિભ્રમન્તિ ભવાર્ણવૈ ૧૪

ધર્મ અને અહ્ય એ બે પદાર્થમાં ધર્મ એ આચરણ કરવાની વસ્તુ છે, તથા અતઃકરણને શુદ્ધ કરનાર છે, તેથી પ્રથમ ધર્મનું પ્રતિપાદન કરીએ છીએ, જેને ભુક્ષવાથી હે જીવો ! તમે સંસાર સમુદ્રમાં ભમે છે. ૧૪

યં સાધુમત્વાનુષ્ઠાય સંપ્રદાયપુરસ્સરં ॥

પુરસ્સરીણ્યથ હરેર્ભક્તિભાજો ભવિષ્યથ ॥ ૧૫ ॥

જે ધર્મને સારી રીતે આચરે સખી સંપ્રદાયની રીતિ પ્રમાણે પ્રતિથી પાળશે તો ભગવત કૃપિતના અધિકારી થશે. ૧૫

તે વર્ણાશ્રમદીક્ષાદિ ભેદાદ્દમ્પાં અનેકથા ॥

સર્વે કાર્યા યથાકાલં શૃણુતાવહિતા હિ તાન્ ૧૬

તે ધર્મો વર્ણાશ્રમ દીક્ષા ઇત્યાદિના ભેદથી અનેક પ્રકારના છે, તે સર્વ ધર્મો કહેલા સમયે યથા યોગ્ય પાળવા. પરમહિતકારી તે ધર્મોને સાવધાન થઇ સાંભળો. ૧૬

બ્રહ્મ જ્ઞત્રં ચ વિદ્ શૂદ્રો મુલ્કવાહૂરુપદ્ભવાઃ ॥

વર્ણાઃસ્યુર્દેવતારૂપા યદાઽવેશાજ્જનસ્તથા ॥ ૧૭ ॥

પ્રથમ વર્ણધર્મો કહીએ છીએ— પ્રભુનાશ્રીમુખથી બ્રાહ્મણ, ભુજથી ક્ષત્રી, ઉચ્ચથી વૈશ્ય, ચરણથી શૂદ્ર ઉત્પન્ન થયા છે; એ ચારે વર્ણો મુખ્ય તો દેવતા રૂપ છે; તેઓના આવેશથી મનુષ્યો બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રી, વૈશ્ય અને શૂદ્રો કહેવાય છે. જેમકે બ્રાહ્મણ્યદેવતાનો આવેશ શરીરમાં થાય ત્યારે બ્રાહ્મણ થાય ઇત્યાદિ. આ વાતનો ખુલાસો દ્વિતીય સ્કંધમાં “ બ્રહ્મક્ષત્રમૂજો-મહાત્મા ” આ શ્લોકની શ્રીમુખોધિનીમાં શ્રી મહાપ્રભુજીએ કરેલો છે. ૧૭

આચાર્યો દ્વિજાઃ સૂત્રધૃતૌ વેદેઽધિકારિણઃ ॥

નિષેકાઘ્યાઃ સ્મશાનાન્તાઃ સંસ્કારાસ્તેષુ વૈદિકાઃ ૧૮

એ ચારે વર્ણોમાં બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રી, વૈશ્ય એ ત્રણ દિવ્ન કહેવાય છે, એ ત્રણેને યજ્ઞોપવિત ધારણ કરવામાં તથા વેદ ભણવામાં અધિકાર છે, અને ત્રણે વર્ણોને ગર્ભાધાનાદિ મરણાંત (સોળ) સંસ્કારો વેદમંત્રોથી કરવા. ૧૮

स्वाहानमोभ्यां कुर्वीत शूद्रः कर्म पुराणतः ॥

दया दीक्षा हरेस्सेवा गुरुपास्ति शमःक्षमा ॥१९॥

शूद्रने पुराणोक्त मंत्राथी तथा स्वाहानमः अत्र मंत्राथी कर्म करवुं. उवे सर्वे वर्षुना साधारण्य धर्म कहीअे छीअे,—१ दया राअवी २ दीक्षा देधी^० ३ श्री प्रभुनी सेवा करवी, ४ गुडसेवा करवी, ५ शान्ति ६ क्षमा राअवी. १८

अहिंसा सत्यमस्तेयः शौचमिन्द्रियनिग्रहः ॥

कामःक्रोधादिराहित्यं सर्ववर्णेष्वयं विधिः ॥ २० ॥

७ हींसा न करवी, ८ सत्य ओलवुं, ९ अेरी न करवी, १० आचार पाणवो, ११ इंद्रिओनो निग्रह करवो, १२ काम क्रोधादिओनो त्याग करवो. अे आरे लक्षण्य आरे वर्षुश्रीओनां छे. २०

उवे आहणोना धर्म कहे छे.

वेदार्थज्ञानविज्ञाने क्षमास्तक्यं दमः शमः ॥

स्वाभाविकी हरौ भक्तिधर्माऽऽचरणनिष्ठता ॥ २१ ॥

वेदना अर्थनुं ज्ञान भेगववुं तथा तेनो अनुभव करवो, क्षमा तथा आस्तिकपण्युं राअवुं, अहारनी तथा अंतरनी इंद्रिओनो निग्रह करवो, शान्ति राअवी, स्वभावथीअ श्रीकृष्णुनी भक्ति करवी, धर्मना आचरणोभां नेश राअवी. २१

तपो मार्दवमित्याद्याः ब्रह्मप्रकृतयस्मृताः ॥

शौर्यं विर्यं महाधैर्यं चातुर्यौदार्ययाधृताः २२

तप करवुं, मननी क्रोमणता राअवी छत्यादि अे सर्वे आहणोना स्वाभाविक धर्म कखा. उवे क्षत्रीओना धर्मो कहीअे छीअे—शूरवीरपण्युं राअवुं, अण अने महा धीरपण्युं राअवुं, अतुराधि राअवी, उदारता तथा युद्धभां प्रीति राअवी. २२

नैसर्गिको धर्मपक्षो विधर्मोच्छेदने रतिः ॥

भक्तिहरौ गुरौ मूमिभियत्वं भूतरक्षिता ॥ २३ ॥

सदा धर्मनो पक्षपात करवो, अधर्मनो नाश करवामां प्रीति राअवी, अने हरि तथा गुडनी भक्ति करवी, पृथ्वीपर त्रेम राअवो, सर्व प्राणीभातवुं संरक्षण्य करवामां तत्पर रहेवुं. २३

વેદે શ્રદ્ધા શ્રૌતકૃતિઃ ક્ષત્રધર્માઃ સ્વભાવજાઃ ॥

ગોરક્ષા કૃષિ વાણિજ્યકુસીદાયૈર્ધનાર્જ્જનમ્ ॥ ૨૪ ॥

વેદમાં વિશ્વાસ રાખવો, શ્રૌતકર્મનું શ્રદ્ધાએ અનુષ્ઠાન કરવું એ ક્ષત્રીઓના સ્વાભાવિક ધર્મો છે. હવે વૈશ્યધર્મો કહીએ છીએ— ગાયોની રક્ષા કરવી, ખેતી કરવી, વ્યાપાર કરવો, વ્યાજ ઇત્યાદિકથી દ્રવ્ય સંપાદન કરવું. ૨૪

સ્થાને વ્યયો નતિર્દેવે ગુરૌ બ્રહ્મસુ રાજસુ ॥

ચાતુર્યં દીર્ઘદર્શિત્વં સહિષ્ણુત્વં શ્રુતૌ રતિઃ ॥૨૫॥

દ્રવ્યનો યોગ્ય ઠેકાણે ઉપયોગ કરવો, દેવ, ગુરૂ, બ્રાહ્મણ, રાજા વિષે નમ્રતા રાખવી, ચતુરાઈ, દુર્દર્શિપણું એટલે લાંબી નજર પહોંચાડવાપણું અને સહનશીલપણું રાખવું, અને વેદધર્મ ઉપર પ્રીતિ રાખવી. ૨૫

વિશેષતઃ પૂર્ત્તકૃતિર્ધર્માનૈસર્ગિકાંત્રિશાં ॥

નિત્યાનિ કર્માણ્યધ્યાયો યાગસ્ત્યાગો દ્વિજન્મનાં ૨૬

વાવ કુવા બાંધવા, તલાવ ખોદાવવું, ધર્મશાળાઓ બંધાવવી ઇત્યાદિક ધર્મો વૈશ્યોના સ્વાભાવિક છે. હવે ત્રણ વર્ણોના સામાન્ય ધર્મો વેદાધ્યયન યજ્ઞ, દાન, કરવું એ ત્રણ વર્ણના જાતિ ધર્મ છે. ૨૬

ષદ્વિપ્રસ્યૈવ વૃત્યર્થે યાજનાધ્યાપનગ્રહૈઃ ॥

અદમ્ભા દ્વિજશુશ્રૂષા ગાનં વાદં ચ નર્ત્તને ॥૨૭॥

બ્રાહ્મણનાં છ કર્મ છે. ૧ યજ્ઞ કરાવવો, ૨ વેદ ભણાવવો, ૩ દાન લેવું એ ત્રણ કર્મ આજીવિકાર્થનાં છે. તે તથા ઉપરનાં ત્રણ મળી છ કર્મ છે, તેમજ હવે શૂદ્રના ધર્મ કહીએ છીએ—દંભ છોડીને તણે વર્ણની સેવા કરવી, ગાયન કરવું, વાજાંત્ર વગાડવાં, નૃત્ય કરવું. ૨૭

જીવિકાર્થં સ્વતન્ત્રણાં યન્ત્રાણાં ચ પ્રવર્ત્તનં ॥

ધાયગ્રામદ્રુમાશ્ચૈવ શિલ્પાદીનાં ચ કલ્પના ॥૨૮॥

આજીવિકાર્થે સ્વતાંત્ર યત્રો પ્રવર્ત્તાવવાં, ધર, ગામ, બાગ, બગીચા, વૃક્ષોની રચનામાં કુશળતા મેળવવી ઇત્યાદિ અનેક જાતની શીલ્પવિદ્યા વીગેરે જાણવું. ૨૮

પૌરાણિકેન વિધિના સ્વધર્માચરણં સદા ॥

ધર્માઽગ્રહો ગુરૌ દેવે ભક્તિર્દૈન્યપુરસ્સરા ॥ ૨૯ ॥

પુરાણમાં કહેલા વિધિથી સદા સ્વધર્મનું આચરણ કરવું, ધર્મ ઉપર આગ્રહ રાખવો, ગુરૂ અને પ્રભુ વિષે દીનતાપૂર્વક ભક્તિ રાખવી. ૨૯

સચ્છાસ્ત્રશ્રવણે શ્રદ્ધા દેહા સ્નેહાનપેક્ષયા ॥

સેવા દેવદ્વિજાદીનાં ધર્મ્માઃ શૂદ્રસ્ય શાશ્વતાઃ ૩૦

સારા શાસ્ત્રોનું શ્રવણ કરવામાં શ્રદ્ધા રાખવી, પોતાના દેહ ઉપર સ્નેહ ન ધરાવતાં પ્રભુ તથા ગુરૂ વીગેરેની સેવા કરવી. એ સર્વે શૂદ્રોના સનાતન ધર્મો છે. ૩૦

ચત્વાર આશ્રમાઃ શાસ્ત્રાદ્વહ્નચર્યં ગૃહસ્થતા ॥

વને વાસઃ પરિવ્રાજસ્ત્રયાણામંવં વર્ણિતાઃ ૩૧ ॥

હવે આશ્રમ ધર્મો કહીએ છીએ—આશ્રમ ચાર છે. ૧ બ્રહ્મચર્ય ૨ ગૃહસ્થાશ્રમ, ૩ વાનપ્રસ્થપાણું, અને ૪ સ્ન્યાસ આ ચારે આશ્રમો બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રી, વૈશ્ય એ ત્રણ વર્ણોએજ કરવાં એવો એક પક્ષ છે. ૩૧

અથવાચસ્ય ચત્વાર સ્ત્રયો રાજ્ઞ ઉભૌ વિશઃ ॥

શૂદ્રસ્યૈકં ગૃહસ્થત્વં પક્ષોડસાવુત્તમઃ કલૌ ॥ ૩૨ ॥

ખીન્ને પક્ષ એ છે કે, બ્રાહ્મણને ચાર આશ્રમ, ક્ષત્રીએને ત્રણ આશ્રમ, સન્યાસ નહીં, વૈશ્યને પેહેલા એ આશ્રમ, શૂદ્રને ગૃહસ્થ ધર્મ એજ આશ્રમ, કળીયુગમાં આ પક્ષ ઉત્તમ છે. ૩૨

શોડષઃ સ્યુર્નિષેકાઘાસસંસ્કારા ધ્રુવમેવ તે ॥

કાર્યા દ્વિજોડન્યથા નસ્યાઘાજ્ઞવલ્ક્ય ઉવાચ તાન્ ૩૩

હવે સંસ્કાર ધર્મો કહીએ છીએ — શાસ્ત્રમાં ગર્ભાધાન વગેરે સોળ સંસ્કાર કહ્યા છે તે સર્વે અવશ્ય કરવા જોઈએ, તે કર્યા વગર દ્વિજપાણું સિદ્ધ ન થાય. તે યાજ્ઞવલ્ક્ય સ્મૃતિમાં સંક્ષેપથી કહેલું છે. ૩૩

ગર્ભાધાનમૃતૌ પુંસઃ સવનં સ્પંદનાત્પુરા ॥

ષ્ટેડષ્ટમેવા સીમન્તો માસ્યેતેજાતકર્મ ચ ॥ ૩૪ ॥

સ્ત્રીને પ્રથમ રજેદર્શન થાય ત્યારે ગર્ભાધાન સંસ્કાર કરવો, ગર્ભ રહ્યા પછી પાંચમો માસ સમાપ્તિ થયા બાદ પ્રથમ ગર્ભ ફરકે ત્યારે પુંસવન સંસ્કાર કરવો. છઠ્ઠો માસ થયા પછી અથવા આડમા માસમાં સીમંતનો સંસ્કાર કરવો. પુંસવન અને સીમંત એ એ એકજ વખતે કરવાથી ગર્ભની શુદ્ધિ થાયછે, જ્યારે બાળક થાય ત્યારે જનન કર્મ સંસ્કાર કરવો. ૩૪

अहन्येकादशे नाम चतुर्थे मासि निष्क्रमः ॥

षष्ठेनप्राशनं मासिचूढाकार्या यथाकुलं ॥ ३५ ॥

आशुक्थया पक्षी अगियारमे द्विवसे नामकरणसंस्कार करवो, ते पोताना पूर्व पुत्रपोमांथी श्रीहरिने संबंध न्णाय तेवुं नाम राप्पवुं, योथे मडीने निष्क्रमणु कराववुं, अने विधिपूर्वक सूर्यदर्शन कराववुं, छठे मडीने अन्न प्राशन कराववुं, ओक वर्ष अथवा त्रणु वर्षने थाय त्तारे मुंडन कराववुं; ते सर्व कुलाचार प्रमाणे राप्पवुं. ३५

एवमेनः शमं याति बीजगर्भसमुद्भवम् ॥

लुण्णिमेताः क्रियाः स्त्रीणां विवाहस्तु समन्त्रकः ३६

उपर लभेता संस्कारेथी विर्यदोष तथा छदरदोष गर्भमांथी दुर थाय छे अे सर्व संस्कारे अमंत्रक करवा, डेवण तेरो विवाह मात्र मंत्रसहित करवो. ३६

गर्भाष्टमेष्टमे वाऽद्वे ब्राह्मणस्योपनायनं ॥

राज्ञामेकादशे सैके विशामेके यथाकुलं ॥ ३७ ॥

गर्भेथी अथवा नन्मथी आठमा वर्षमां ब्राह्मणने ननोष्ठ करवुं गर्भेथी राथवा नन्मथी अगियारमे वरसे क्षत्रांने ननोष्ठ करवुं तेमण्यारमा वर्षमां वैश्यने ननोष्ठ करवुं पांच वर्षने आदि लघु षीण पणु यज्ञोपवित धारणुना समये शास्त्रमां कळाछे ते विषे पोतानो कुलाचार होय अथवा नेपी धच्छा होय तेम करवुं. (आ प्रमाणे षीण संस्कारेना निर्णय शास्त्रेथी समणवा.) ३७

इत्युक्तास्ते यथाशास्त्रं कार्या बीजादिशुद्धये ॥

उपनीतं द्विजं सांगं वेदमध्यापयेद्गुरुः ॥ ३८ ॥

मनु याज्ञवल्क्यादिक स्मृतियोमां कळा ते संस्कार षीणदिकनी शुद्धिने साइ शास्त्र प्रमाणे करवा. त्रीवर्णांकण्टने यज्ञोपवित आपी गुइ पासे प्रथम उर लभेता छ अणे सहित वेद मण्णुववा. ३८

गुर्वाहूतस्सविनयोऽधीयीत यतपत्करः ॥

भवच्छद्वादिमध्यान्तां भिक्षाङ्कुर्युः क्रमाद्द्विजाः ३९

हवे ब्रह्मचारीना धर्मो कडीअे छीअे. —ने वणत गुइ मण्णुववा ओलावे ते वणत विनय सहित पोताना हाथ, पग, छंद्रीयो नियममां राप्पी वेदादिक

ભણવા; અને ભવત્ શબ્દ પ્રથમ કહીને બ્રાહ્મણુ ભીક્ષા માગે, અને ભવત્ શબ્દ મધ્ય કહી ક્ષત્રી ભીક્ષા માગે, અને ભવત્ શબ્દ અંત્યે કહી વૈશ્ય ભીક્ષા માગે. ૩૯

મૌર્જીં ચ મેઘલાં દણ્દં કટિકંઠકરે ધરેત્ ॥

કાલયોર્જુહુયાદર્ગિં સ્ત્રીસંગં સર્વથા ત્યજેત્ ॥૪૦॥

કૂડે મુઁ, કંઠમાં મેખલા, હાથમાં દંડ ધારણુ કરે, સાંજ તથા સવાર હોમ કરે, અને સર્વથા સ્ત્રીનો ત્યાગ કરે. ૪૦

દર્શનસ્પર્શનાલાપસ્મરણાદિ ન્દહિ સ્ત્રિયાઃ ॥

સર્વકેશનસં નૈવ છિંદ્યાદ્ઘૌતદદમ્બરઃ. ના ૪૧ ॥

સ્ત્રીનું અવલોકન, સ્પર્શ, ભાષણુ તથા સ્મરણુદિકનો ત્યાગ કરે, કેશ અને નખનું છેદન ન કરે; ઘાંત અને વસ્ત્ર શુદ્ધ રાખે. ૪૧

વેદાંગાનિ ચ સાર્થાનિ ગૃહ્યેરન્યાવતાદ્વિજૈઃ ॥

તાવદ્ ગુરૌ નિવસ્તવ્યમ્નર્થાધ્યયનં વૃથા ॥ ૪૨ ॥

ન્યાં સુધી વેદ અને વેદનાં અંગ અર્થ સહિત આવડે ત્યાં સુધી ગુરૂની પાસે રહેવું; અર્થ વિનાનું નિરૂપયોગી અધ્યયન ન કરવું. ૪૨

“ સ્થાણુરયં ભારહારઃ કિલામૂદધતિય વેદં ન વિજાનાતિ યોઽર્થ ” ઇતિશ્રુતૌપાણિનિપ્રોક્તોસૌ પાઠકાધમઃ પૂર્વતન્ત્રા રંભસૂત્રેસ્વાચાર્યૈસ્તત્સમર્થિતમ્ ॥ ૪૩ ॥

“ જે વેદ ભણીને અર્થવિના એકલું કોઈ શબ્દનું અધ્યયન કરે છે તે ભાર ઉપાડનાર અથવા કાશદ રૂપ છે એવું શ્રુતિમાં કહ્યું છે ”

અને પાણિનિએ પણ અર્થ ન જાણનારને પાઠકમાં અધમ કહેલો છે, પૂર્વમાં- માંસાના આરંભ શૂત્રના વ્યાખ્યાનમાં શ્રીમદાચાર્યે શ્રીમહાપ્રભુએ પણ વિસ્તારથી પ્રતિપાદન કરેલું છે. ૪૩

વિદ્યાહ વૈ બ્રાહ્મણમિત્યાદ્યવશ્યમેવ સા ॥

સંપાદ્યા બ્રાહ્મણેનેતિ તદ્વિહીનો દ્વિપાત્પશુઃ ॥૪૪ ॥

વિદ્યા બ્રાહ્મણને કહે છે કે તું મને સ્વાધિન કર એવું શ્રુતિ સ્મૃતિમાં કહેલું છે માટે બ્રાહ્મણને અવશ્ય વિદ્યાધ્યયન કરવું. જે વિદ્યાધ્યયન કરતો નથી તેને એ પગનો પશુ જાણવો. ૪૪

ધર્માર્થો મદનો મોક્ષઃ શાસ્ત્રા પત્રં સૂમં ફલં ॥

વિદ્યાકલ્પતરોરેવ તસ્માત્તામર્જ્જયેત્થ્રુવમ્ ॥ ૪૬ ॥

ધર્મ, શાસ્ત્રા; અર્થ, પત્ર; કામ, પુષ્પ; મોક્ષ, ફળ; એ ચાર પુરુષાર્થ વિદ્યારૂપી કલ્પવૃક્તિનાં યથાક્રમ શાસ્ત્રા, પત્ર, પુષ્પ તથા ફલ છે. માટે વિદ્યાનું અવશ્ય સંપાદન કરવું. ૪૫

સા વિદ્યા શ્રીહરૌ ભક્તિર્યયા ભવભયાપહા ॥

સંધ્યા હોમાશનસ્નાને યતવાઋ સ્વગુરૌ રવૌ ૪૬

સંસારભ્રમ દુર કરનારી શ્રી હરિભક્તિ જેથી ઉત્તમ થાય, તેનુંજ નામ વિદ્યા કહી છે તે વિદ્યા અર્થસહિત ભણી પ્રભુની ભક્તિ કરવી, સંધ્યા, હોમ ભોજન, સ્નાન એ સર્વે વખતસર કરવાં. ૪૬

વન્હૌ હરિં સ્મરેદ્રક્ત્યા સેવેતાંશ્વત્સરો ગુરું ॥

વેદશાસ્ત્રે સમખ્યસ્ય તત્રોક્તાન્વર્ણનોઽશ્વિલાન્ ૪૭

પોતાના ગુરૂની, સૂર્યની, અગ્નિની, ભગવતભાવ રાખી નિહોંધ રૂપે સેવા કરવી એવી રીતે વેદ શાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરવો; તેમાં કહેલા સમયે બ્રહ્મચર્ય ધર્મ યથાશક્તિ અવશ્ય પાળવા. વેદે મુખ્ય પ્રમાણુ કરેલાં ભગવદ્ પ્રેસાદી કુમકુમાદિકથી ઉર્ધ્વ પુરૂતિલક મુદ્રા તથા તુળસીમાળા યુક્ત થઇ કર્મ કરવાં. ૪૭

શક્ત્યા ધર્માન્ ચરેત્કાર્યેદાર્નીં વિદ્યૈકતત્પરૈઃ ॥

કૃત્વા પિતરમાચાર્યં યત્નૈર્ગૈહેઽથવાસ્થિતિઃ ॥ ૪૮ ॥

આ સમયમાં જુદા ગુરૂને ઘેર રહેવું ન અનેતો પોતાના પિતાને ગાયત્રી ઉપદેશક વિદ્યાગુરૂ કરીને બ્રહ્મચર્ય ધર્મો યત્નપૂર્વક પાળીને વિદ્યાભ્યાસમાં તત્પર થઈને પોતાના ધર્મમાં સ્થિતિ કરવી. ૪૮

નૈષ્ટિકો બ્રહ્મચારી તુ યાવજ્જન્મ ગુરૌ વસેત્ ॥

ક્ષતઃ પરં તત્પુત્રાદૌ હરિનિષ્ઠો ધૃતવ્રતઃ ॥ ૪૯ ॥

બ્રહ્મચારી જે પ્રકારના છે એક ઉપકુર્વાણુક ખીજો નૈષ્ટિક વિદ્યાધ્યયન થાય ત્યાં સુધી બ્રહ્મચર્ય પાળી આગળ ગૃહસ્થાશ્રમ ધર્મની ઇચ્છા કરે તે ઉપકુર્વાણુ કહેવાય અને જીવતાં સુધી બ્રહ્મચર્ય પાળે તેને નૈષ્ટિક કહેવાય તે નૈષ્ટિક બ્રહ્મચારીના ધર્મો લખીએ છીએ.—નૈષ્ટિક બ્રહ્મચારી જન્મ સુધી

ગુરૂની સેવામાં રહે, ગુરૂ શાન્ત થયા પછી ગુરૂના પુત્ર વગેરેની સેવા કરે; પ્રભુમાં સદાય નિષ્ઠા રાખે, સ્ત્રી સંગ વર્જન વીગેરે જે ઉપકુર્વાણોના ધર્મ લખ્યા તે સર્વે દૃઢતાપૂર્વક પાળે. ૪૯

આશ્રમાદાશ્રમં ગચ્છેદેષઃ પક્ષઃ પ્રશસ્યતે ॥

દેવર્ષિપિતૃઋણવાન્ જન્મના જાયતે દ્વિજઃ ॥ ૫૦ ॥

એક આશ્રમમાંથી બીજા આશ્રમમાં જવું એજ ઉત્તમ પક્ષ છે, કારણકે પુરૂષ જન્મથી દેવતા, ત્રરપિ, પિત્રી, એ ત્રણેનો રણુવાન્ થાય છે. ૫૦

યજ્ઞવેદપ્રજાભિસ્તદનિસ્તીર્ય પતેત્ત્યજન્ ॥

સન્તુષ્ટગુરુણાદિષ્ટઃ સ્નાયાચ્છિષ્ટકુલાં શુચિમ્ ૫૧

.યજ્ઞ કરવાથી દેવરણુ છુટેછે, નેદાન્યયનથી ત્રરપીરણુ છુટેછે, પ્રજા ઉત્પન્ન કરવાથી પિત્રીરણુ છુટેછે, તે રણુથી છુટ્યા વિના જે ત્યાગ કરે તે પતિત થાયછે. હવે ગૃહસ્થ ધર્મો કહીએ છીએ.—ગુરૂને પ્રસન્ન કરી આજ્ઞા માગી બ્રહ્મચર્ય ધર્મનો ત્યાગ કરવો. ૫૧

અનન્યપૂર્વાં નીરોગામસમાનાર્ષગોત્રજામ્ ॥

યત્નીયસીં ભ્રાતૃમતીં મનોજ્ઞામુદ્ગ્રહેત્સ્ત્રિયમ્ ॥ ૫૨ ॥

તે વ્રત ત્યાગ કર્યા પછી સારા કુળની પવિત્ર જેની સાથે બીજા કોઇને સંબંધ ન થયો હોય તેવી રોગ રહિત ભિન્ન ગોત્ર તથા પરવરવાળી, પોતાથી નાની, બાઇએ યુક્ત સુંદર એવી સ્ત્રીને પરણવી. ૫૨

શ્રૌતં સ્માર્ત્તં યથાકાલમાધાયાગ્નિમતન્દ્રિતઃ ॥

સાયં પ્રાતશ્ચ જુહુયાત્પઞ્ચ ચ જ્ઞાન્નહાપયેત્ ॥ ૫૩ ॥

ગૃહસ્થે અગ્નિહોત્રાદિક તથા આવસસ્થ્યાદિક શ્રૌત, સ્માર્ત, કર્મ, યથાકાળ સાવધાન થઇ કરવું, પ્રાતઃકાળ, સાયંકાળ હોમ કરવો; પંચ યજ્ઞનો ત્યાગ ન કરવો. ૫૩

“ સ્માર્ત્તગાત્રસ્ય કરુણાદાભાસો બ્રાહ્મણો ભવેત્ ।

અગ્નિહોત્રં તથા દર્શપૂર્ણમાસૌ પશુસ્તથા ॥

ચાતુર્માસ્યં ચ સોમશ્ચ ક્રમાત્પઞ્ચવિથો હરિઃ ”

इत्युक्तं श्रीमदाचार्यैर्हरिणैतत्समर्थितः

यज्ञार्थात्કર્મણોન્યત્રેત્યાદિનાऽन्यत्र च स्फुटम् ॥૫૪॥

એકલો આયસરથ માત્ર લેવાથી આહ્વાણભાસ કહેવાય, માટે અગ્નિ હોત્રાદિક કરવું. અગ્નિહોત્ર, દર્શ્ય, પૌર્ણમાસ, પશુ, ચાતુર્માસ, અને સોમ, એ પાંચે યજ્ઞ શ્રીહરિરૂપ છે એવી રીતે શ્રીમદાચાર્યજીએ શ્રીનિબંધ સર્વાર્થ નિર્ણય પ્રકરણમાં કહ્યું છે. તે યજ્ઞ વિના બીજા કર્મથી જીવને બંધન થાય છે, એવું શ્રીગીતાજીમાં શ્રીભગવાને કહ્યું છે. ૫૪

જીવેદનન્યયા વૃત્યા નશ્વૃત્યા કથંચન ॥

કુળહલી વેણુમાન્ શુદ્ધામ્વરો ભૂતદયાપરઃ ॥૫૫॥

ગૃહસ્થે સારી વૃત્તિથી આજીવિકા કરવી, નીચ સેવનથી પોતાની આજીવિકા ચલાવવી નહીં, કુડ્ડાજ તથા વેણું દંડનું ધારણ કરવું, સ્વચ્છ વસ્ત્ર પહેરવાં, સર્થ પ્રાણીમાત્ર ઉપર દયા રાખવી. ૫૫

સત્કુર્યાદોતેથીન્ શક્તયાઽશક્તો વા ભૂત્ત્વોદકૈઃ ॥

સેવેત સ્વગૃહે શ્રીશં કાષ્ટ્યેન મનસા ગિરા ॥ ૫૬ ॥

પોતાની શક્તિ પ્રમાણે અતિથિનો સત્કાર જરૂર કરવો, અસમર્થ હોય તો સ્થાન, જળ આસનાદિકથી પણ સન્માન કરવું; શરીર, પાણી, મન વિગેરેથી શ્રી હરિનું સેવન કરવું. ૫૬

સર્વં કુર્યાન્નિવેદ્યૈવ પિતૃદેવાર્ચનાદિકમ્ ॥

હરિં ગુરું સુરાન્વિમાન્ વેદાન્ ગાશ્ચ યથોચિતમ્ ૫૭

ભગવત નિવેદિત અન્ન વિગેરે વસ્તુઓથી પિત્રીદેવનું અચ્ચેતન વિગેરે સર્વ કર્મ કરવું, શ્રીભગવાન, ગુરૂ, દેવ, આહ્વાણ, વેદ, ગાય વિગેરેનો યથાયોગ્ય સત્કાર કરવો. ૫૭

સત્કુર્યાત્કિચિદેવાપિ દદ્યાદેવાઽન્વહં ગૃહી ॥

મુક્તીતાઽપ્યર્જ્જયેદર્થાનસક્તો હરિતત્પરઃ ॥ ૫૮ ॥

ગૃહસ્થાશ્રમમાં રહેનારા પુરૂષે નિત્ય અન્નાદિકનું કોઈ પણ રીતે પરમાર્થ કરવું ત્યારે પછી મહાપ્રસાદ લેવો; લૌકિક આસક્તિ છોડી ભગવત સેવાનો ઉપયોગ-સમજી દ્રવ્યનું સંપાદન કરવું. ૫૮

ૠદ્ધૌ ચ પિતરૌ પોષ્યાન્સર્તીં માર્યાં શિશૂન્સુતાન્ ॥

ધર્મ્મેણ વિમૃયાત્કાલે વિહિતં સર્વમાચરેત્ ॥ ૫૯ ॥

અને પોતાનાં વૃદ્ધ, માતા, પિતા, તથા પતિવ્રતા સ્ત્રી, પશુ, પુત્ર ઇત્યાદિક પોષ્ય વર્ગનું પોષણ ધર્મે કરી કરવું અને વેદમાં કહેલા ધર્મનું આચરણ તે તે સમયમાં કરવું. ૫૯

काले कुर्यादुभे सन्ध्ये नैवाद्यादनिवेदितम् ॥

परस्परोपकारित्वं दम्पत्योः सौहृदं यथा ॥ ६० ॥

प्रातःकाल सायंकाल संध्या करवी, असमर्पित अन्न विजरे भावुं नहीं; दंपतीओ परस्पर स्नेह राणी ओक पीजना धर्मकार्यमां तथा कौष्ठपण्य कार्यमां उपकार करवो. ६०

यथाययं चरेद्धर्मवर्थं काममपीडयेत् ॥

नित्यान्नैमित्तिकान्धर्मान् काले शक्त्या न वर्जयेत् ६१

धर्म, अर्थ, काम, ओ त्रणु वर्गनुं परस्पर पाध रहित आचरण करवुं. शक्ति प्रमाणे नित्य नैमित्तिक धर्मोनो त्याग सर्वथा करवो नहीं. आ कथनधी धर्मनी मूर्खता दर्शावी छे. ६१

अनन्ता गृहिणो धर्म्माः श्रुतिस्मृतिपुराणगाः ॥

नशक्यतेऽत्रवक्तुं तान् यथाशास्त्रं चरेद्भ्रुवम् ॥ ६२ ॥

श्रुति, स्मृति, पुराणमां प्रतिपादित गृहस्थाना अनंत धर्मो छे ते सर्वे आ लघु ग्रंथमां लभी शक्य नहीं, तथी शास्त्र प्रमाणे ते सर्वनुं यथाशक्ति आचरण करवुं. ६२

हवे वानप्रस्थ धर्म कहीओ छीओ.—

वलीपलितेदहोऽथ विरक्तोऽपत्यवंशदृक् ॥

पत्नीं न्यस्य स्वपुत्रेषु सह वा प्रविशेद्वनम् ॥ ६३ ॥

मस्तकमां न्यारे पणी आवे, शरीरमां केशवणीओ पडे अथवा पुत्रने धेर प्रज थाय, अने मनमां दृढ वैराग्य सिद्ध थाय त्यारे स्त्रीने साथे लई अथवा पुत्रने पासै राणी वनमां जवुं. ६३

वन्यैश्चरुपुरोडाशैर्यजेच्छ्रीशं यथाविधि ॥

दद्यान्नित्यं नचादद्यात्तपसा देहशोषकः ॥ ६४ ॥

वनमां धान्य जे वाव्या विना ओनी भेजे थओलां होय तेनाधी यश्च-
रोडाश करी श्री हरिनुं यजन करवुं अने शक्ति प्रमाणे दान करवुं. पण्य
कौष्ठनुं दान लेवुं नहीं अने शरीरनुं पोषण करवुं. ६४

अपत्नीकस्तु भिक्षेत वन्येष्वेवाग्रहंकृतिः ॥

नाश्रीयाद् ग्राम्यमाहारं अष्टौ ग्रामान्कचित्काचित् ६५

स्त्री विनाना वानप्रस्थ (पत्नी रहित पुरुषे) अहङ्कारे मुक्ती वनमां
रहेनारा उत्तम वर्णु पासे पाकेला अन्ननी बीक्षा करे अने भिक्षान वीजरे
गामना आहारो भाय नहीं, कोर्ध वषत वनमां आहार न मजे तो
गामनः आहारना आड आस मात्र देवा. ६५

वृक्षमूलाऽऽश्रयः कृच्छ्रचान्द्रायणपरायणः ॥

भक्तौ ज्ञाने रतश्चोपनिषदश्चिन्तयेत्पठेत् ॥ ६६ ॥

वृक्षना भूणतो आश्रय करी रहेवुं, आंद्रायणु व्रत करी रहेवुं, उपनिषदोतो
विचार अने पठन करी भक्ति तथा ज्ञानमां प्रीति राखवी. ६६

प्रतिषिद्धः कलविषो विशेषान्नोच्यते ततः ॥

सम्यग्धैरसग्यमापन्नोऽनृणः प्रव्राजमाश्रयेत् ॥६७॥

कक्षीयुगमां आ वानप्रस्थ आश्रमतो निषेध छे तेथी ओ धर्म विशेष
कहेता नथी न्यारे दृढ वैराग्यवान् पुरुष थाय त्तारे त्रयु रणुथी मुक्त थर्ध
सम्यस्थ आश्रमतो स्वीकार करे. ६७

हवे सन्यासीना धर्मो कक्षीये छीये.

वहिर्दण्डत्रयं चान्तः कायवाङ्मनसां ध्रुवम् ॥

धारयेत्सशिवः सूत्री सर्वभूताऽभयप्रदः ॥ ६८ ॥

अहार त्रयु दंडनुं धारणु करी अंतरमां देह, वाणी, मनने नियममां राप्ते,
सर्व प्राणुी मात्रने अभयदान आपे, शिष्या सूत्रतो त्याग न करे. ६८

अमेध्यानध्रुवान्भोगान्नरकान्मिथुनात्मनाम् ॥

नित्यानन्देन सन्तुष्टो दूरतः परिवर्ज्येत् ॥ ६९ ॥

अपवित्र, क्षणिक सुखवाणा आ गृहस्थाश्रमीना नरकक्षपी सुख तेने
दरपीन त्याग करे कारणुके पोते अष्णं लगवत आनंदमां निभग्न रहे. ६९

कुर्व्यान्न ममतां दण्डे काषायादौ कमण्डलौ ॥

प्रणवे चिन्तयेद्ब्रह्म गोपीमृत्स्नोर्द्धपुण्ड्रधृक् ॥७०॥

दंड, कण्डल, काशावस्त्र आदिकमां पणु ममता मुक्ती हे, गोपीयंदननुं
उर्द्धपुंर्द्ध तिळक करी प्रणवमां परब्रह्मते विचार करे. ७०

सर्वं ब्रह्मात्मकं विश्वमात्मन्यात्मानमत्र च ॥

एकान्तिको मुनिः पश्येच्छ्रुद्धाऽद्वैतविचिन्तकः ७१

शुद्धाद्वैत धारतो विचार करनार मुनीये अेकांतमां पेशी धारणु

जमतने पोताभां अने पोतानो आत्मा सर्व जमतभां णुवे. ७१

प्रसंगतोऽपि नो योषान्दावीमपि पदा स्पृशेत् ॥

विभ्रंशयति या मांसरक्तमूत्रवसावृता ॥ ७२ ॥

प्रसंगथी काष्ठनी पुतणीने पण्यु पजे करी स्पर्श करे नही, कारजुके ने श्रीआ मांस, र्धीर, मुत्र, अर्भथी वीटाअेली पुइपोने अट करे छे. ७२

अन्तरत्यन्तमलिना बहिः सौन्दर्यशालिनी ॥

अध्रुवाध्रुवधर्मग्री कः सेवेत बुधो वधूः ॥ ७३ ॥

भीतरथी अत्यंत मलिन, आहारथी सुंदर, अविनाशी धर्मने. नाश करनारी नाशवंत अने युद्धिवान् पुइपे सर्वथ्य सेववी नही (० त्तो.संग. करेवो नही). ७३

तावदेवस्वकं जन्तोर्यावतोदरपूरणम् ॥

कस्माद्गृथाऽभिमन्येत विडम्बणस्वर्णसञ्चयान् ७४

नेथी करी पोतानुं पेट भराय तेडलुंज पोतानुं छे तेथी विष्टा नेवा सुवर्णु समुह उपर वृथा अभिमान पांधवेो नही. ७४

तुर्यकाले यथा शास्त्रं भिक्षाऽऽप्तं प्रोक्षितं शुचिः ॥

अरागद्वेषमश्रीयान् मनसा हरयेऽर्पितम् ॥ ७५ ॥

दिवसना योथा पोहरभां भीक्षा अल्लु करी पवित्र थछ जलथी प्रोक्षणु करी मनथी जगवानने अर्पणु करी राग द्वेष मुडी लज्ज करवुं. ७५

सदैव हरिनामानि पठेदुच्चैर्हृत्त्रयः ॥

प्रतिष्ठासम्भवे धर्मं गोपयेत्तीर्थसेवकः ॥ ७६ ॥

लाज मुडी उंथा स्वरथी सदा श्रीहरिना नामनुं गान करे, अने प्रतिष्ठथी उरी पोतानो धर्म गुप्त राणी तीर्थ सेवन करे. ७६

पुरे ग्रामे यथाऽऽदेशं वसेत्संगं ध्रुवं त्यजेत् ॥

गीतां भागवतं सूत्रमाम्नायं च मुहुर्मुहुः ॥ ७७ ॥

गामडाभां तथा शेरेशेभां शास्त्रनी आज्ञा प्रमाणे कोछ ठेकाणे प्रीति न राप्तां संगतो त्याग करी श्रीगीताळ श्रीमद्भागवत, श्री व्याससूत्र, तथा वेदने पारंपार विचार करे. ७७

मन्वीत श्रीमदाचार्यदर्शितेन यथापथा ॥

सन्प्राप्तिनोऽपि विस्तीर्णं धर्मं तत्त्वं श्रुतौ स्मृतौ ७८

श्रीमहाचार्य प्रदक्षित रीतिमां प्रीति शम्भी वेदादिकना मथार्थ अर्थमां तत्पर
रहे, सन्यासीओना विशेष धर्मो श्रुति स्मृतियोमां वि तारथी कहेला छे. ७८

तत्तत्सर्वं चरेत्तस्य ज्ञानं भक्तिरसंगता ॥

मुख्यान्यथा विवाहं च स्त्रीधर्माश्च निबोधत ॥ ७९ ॥

ओ सर्व धर्मो सन्यासीओ पाणवा, भक्ति, ज्ञान अने निःसंगपणुं ओ
त्रणु वस्तु सन्यासीने अति आवश्यक छे. ७९

हुवे विवाह तथा स्त्री धर्मो कहीओ छीओ.

कन्याकालमनुल्लंघ्य देया योग्याय पुत्रिकाः ॥

धर्मविद्याधनैर्योग्यो वरस्सद्रंशजः पुमान् ॥ ८० ॥

गृहस्थोओ कन्याकाण न ओछ योग्य वरने पुत्री आपवी, सारावंशमां
उत्पन्न थओओ, धर्म, विद्या, धनथी सहित होय तेने योग्य वर न्णवो. ८०

पूर्वपूर्वतरं तेषु शस्तं धर्मेण विद्यया ॥

रहिताय प्रदानन्तु गार्हितं मनुना भृशम् ॥ ८१ ॥

धर्म, विद्या, धन ओ त्रणे वस्तुमां प्रथम धर्म ने पिता मुप्य छे, धर्म
तथा विद्या सहित धन सहित वरने कन्यादान आपयुं योग्य नथी, आ
पान मनुस्मृतिमां कही छे. ८१

उत्कृष्टायाऽभिरूपाय वराय सदृशाय च ॥

अप्राप्तमपि तां तस्मै कन्यां दद्याद्यथाविधि ॥ ८२ ॥

विद्या कुल वीगेरेथी उत्तम योग्य सामान्य वरने ओतो विवाह समय
आओ न होय तेवी कन्याने पणु विधि प्रमाओ देवी. ८२

बाला पितुर्वशे तिष्ठेत्पाणिग्राहस्य यौवने ॥

पत्यभावे तु पुत्रादेर्नाहति स्त्री स्वतन्त्रताम् ॥ ८३ ॥

हुवे स्त्रीधर्मो कहीओ छीओ—स्त्रीओ आण अवस्थामां पिताने स्वाधीन रहेवुं
रने युवा अवस्थामां पतिने स्वाधीन रहेवुं, ने पति मृत्यु पाओ होय
तो पुत्र वीगेरेना स्वाधीन रहेवुं, पणु स्त्रीओ ओछ दीवस स्वतंत्र रहेवुं.
नहीं. ८३

पत्यौ प्रेम परं धार्यं कार्यं भक्त्या निषेवणम् ॥

लोकद्वयप्रदः स्त्रीणां परमं दैवतं पतिः ॥ ८४ ॥

स्त्रीओओ पतिमां परम प्रीति शम्भी स्नेहथी सेवा करवी, आओक

परशोक्तुं सुभ आपनार पतिन स्त्रीञ्चोत्ते परम द्वेष्य छे. ८४

पश्येन्न सस्पृहं पुंसो नभाषेताऽप्रयोजनम् ॥

गायतो मिथुनीभूतान्दूरान्क्ष्वेलिकरांस्त्यजेत् ॥८५॥

स्त्रीञ्चे श्रीञ्च पुत्र्य सामुं स्पृहा राप्ती जेवुं नही, प्रयोजन होय तो पशु अप्रसिद्ध भाषणु करवुं नही. गानार, क्ष्वेली भस्करी करनार नगतमां निंदायेला पुत्रोत्ते दुरथी त्याग करवो अष्टसे तेने जेवो पशु नही. ८५

स्वप्नेऽपि न स्पृहा कायदां पुरुषान्तरदर्शने ॥

उभे कुले उभौ लोकौ व्यभिचारो विनाशयेत्. ८६

स्वप्नमां पशु परपुत्र्यते जेवानी स्पृहा राप्ती नही अने व्यभिचार करनारी स्त्री पोताना पितानु तथा पतिना कुणनो न्याशोक्त परशोक्तमांथी नाश करेछे तेथी नगतमां निंदायेली स्त्री साथे भाषणु पशु करवुं नही. ८६

स्वभर्तुराज्ञानिष्ठा स्यादक्षा नित्यमलङ्कृता ॥

निरता ग्रहकार्येषु प्रसन्नवदना सदा ॥ ८७ ॥

पोताना. स्वामीनी आज्ञा सदाय पाणवी, अनुराध राप्ती, धर्म कार्यमां तत्पर रहेवुं, सदाय प्रसन्न सुभ राप्तुं. ८७

धनसंग्राहिकाऽपत्यपोषिणी प्रियभाषिणी ॥

धर्मेऽनुकूला भर्तुश्च ह्रीमती शुद्धमानसा ॥ ८८ ॥

स्त्रीञ्च धरमां द्रव्यतो संग्रह करवो, पशु पुत्रादिकतुं पोषणु करवुं, प्रिय भाषणु, पतिने धर्म कार्यमां मदद करवी, लज्जन राप्ती, अंतःकरणथी शुद्ध रहेवुं. ८८

आचार्यं श्वसुरादींश्च भजेत पितरं यथा ॥

गोपयेत् गृहदालिद्रं पत्युर्दोषाद्दर्शयेत् ॥ ८९ ॥

माता पितानी पेडे गुरु तथा सासु ससरा विगेरेने साक्षात पितु भाता तुक्ष्य मानीने तेञ्चोत्ते योग्य सेवा करवी, धरतुं दरिद्रपशुं हांकुं, पोताना पतिना होय कोष्टनी आगण कहेवा नही. ८९

नोच्चैर्हसेन्न च वदेन्नकुर्यात्कलहं जनैः ॥

संपादयेच्च साहित्यं पत्युः श्रीहरिसेवनम् ॥ ९० ॥

स्त्रीञ्च उच्चैः स्वरथी हसवुं नही, तेमज्ज उच्चैः स्वरथी जोषणु नही, कोष्ट साथे उक्तेष करवो नही, श्रीप्रभुनी सेवामां पतिने सदायता करवी. ९०

पत्यौ तु प्रोषितै यावन्नबहिः प्रायशः क्वचित् ॥

केशप्रासाद्य नोन्मर्दालङ्कारार्थं परित्यजेत् ॥११॥

पति प्रदेश नय लारे क्राधने धेर नवुं नही, केश ओणवा नही, शरीरनुं
मर्दन करवुं नही, अलंकार वीजेरे धारणु करवां नही, तेमन गान
वाञ्छत्रादि उन्मद पद्येओ उपर दृष्टि राप्पवी नही. ९१

उक्ता स्मृतिपुराणेषु स्त्रीधर्मा ये सनातनाः ॥

चरेदजि प्रा शक्त्या तां प्रीयते श्रीपतिस्ततः ९२

स्मृतिथेओं अने पुराणेशुओं. स्त्रीओना सनातन धर्मे धणुअ कळ्या छे
ते शुद्ध भाव, राप्पी सरवतापूर्वक ते धर्मेओं व्याखरणु करवुं, अे धर्मे
पाणवाधीन श्री सँदित श्री प्रबुञ्च प्रसन्न थाय ने ते स्त्रीने साक्षात्
भगवद् लोकनी प्राप्ति थाय. ९२

पत्यौ मृते तु भूशैय्यां सकृद्भुक्तिमद्वेषिता ॥

कुर्यान्नाङ्गमलं कुर्यान्न चित्रं वस्त्रमावहेत् ॥ ९३ ॥

हवे विधवाना धर्मे कहीअे छीअे—पति मृत्यु पाभ्या पक्षी स्त्रीअे
पृथ्वी उपर सुवुं, अहोरात्रिओं अेकवार ओज्जन करवुं, दोष रहित रहेवुं,
शरीरपर अलंकार धरवां नही ने विचित्र वस्त्र पेहेरवां नही. ९३

सेवेत श्रीहरिं भक्त्या ये शय्यापालने स्मृताः ॥

धर्मास्तानाचरेत् सर्वान्नेवकुर्याद् व्रतक्षतिम् ॥१४॥

विधवा स्त्रीअे निरंतर श्रीहरिनी सेवा करवी अने स्मृतिथेओं कहेला
विधवाधर्मे पाणवा. ते धर्मेओे क्राध दिवस पणु त्याग करवेो नही. ९४

पित्रा भ्रात्राऽपि पुत्रेण नस्त्री रहसि संवसेत् ॥

विधवा तु प्रयत्नेन पुंप्रसंगे परित्यजेत् ॥ ९५ ॥

सौभाग्यवती स्त्रीअे पणु पोताना पिता, भाई अने पुत्रनी साथे पणु
अेकांतमां रहेवुं नही, विधवाअे तो प्रयत्नथी पुत्रप्रसंगेओे त्याग करवेो. ९५

सांत्विकादि विधानेकजीवार्थं तादृशान्हरिः ॥

चक्रे वार्त्तां त्रिगुणोऽयं मार्गं उक्तः परं परः ॥ ९६ ॥

हवे दीक्षा धर्मे कहीअे छीअे—अनेक भतो थवानुं करणु कहीअे छीअे;
ने सांत्विक, राजस, तामस निर्गुण आदिक भेदथी अनेक प्रकारना अवेो छे, ते

સર્વ જીવોનાં કલ્યાણ કરવા સાર સાત્વિકનિર્ગુણ આદિ ભેદવાળા જુદા જુદા ચાર સંપ્રદાયો શ્રી હરિએ પ્રગટ કર્યા છે, તેમાંથી કોઈ પણ સંપ્રદાયની દીક્ષા લીધી હોય તેજ વૈષ્ણવ કહેવાય, તેમાં આ આપણો સંપ્રદાય શુદ્ધ ભકિત માર્ગ નિર્ગુણ છે. આ સંપ્રદાયની પરંપરા અમે પ્રથમ મંગળાચરણમાં લખી છે. ૯૬

જગદુદ્ધારિણા પ્રોક્તા હરિણા કરુણાચિન્તા

ચત્વારં સંપ્રદાયાસ્તાનાશ્રિતા एव वैष्णवाः ॥ ૯૭ ॥

જગતનો ઉદ્ધાર કરનારા કર્ણાના સમુદ્ર ભગવાને ચાર સંપ્રદાય પ્રગટ કર્યા છે. તે સંપ્રદાયોની દીક્ષાસહિત જે હોય તેજ વૈષ્ણવ જાણવા. ૯૭

अवैष्णवास्ततोऽन्येस्युर्दीक्षाऽभावः ક્ષિતિ સ્થિતિઃ ॥

ननिन्देत्कापि सत्धर्मा रमधर्माचरणे रतः ॥ ૯૮ ॥

તે દીક્ષા રહિત મનુષ્ય અવૈષ્ણવ જાણવા એવી શાસ્ત્રની મર્યાદા છે, કોઈવાર પણ તે ચારે સંપ્રદાયોની નિંદા ન કરવી, અને પોતાના સંપ્રદાયમાં આસક્ત રહેવું. ૯૮

सर्ववर्णाश्रमैः सेव्यान्दीक्षाधर्मान्निबोधत ॥

दीक्षाहीनस्य वैकल्यान्नિन्दनात् पशुजन्मतः ૯૯

સર્વે વર્ણાશ્રમીઓએ અવશ્ય આ વૈષ્ણવી દીક્ષાનું ધારણ કરવું. અને દીક્ષા રહિતનું સત્કર્મ વ્યર્થ થાય છે અને શાસ્ત્રમાં દીક્ષા રહિતની ધણી નીંદા કરી છે, મનુષ્ય જન્મ પામી દીક્ષા રહિત રહે તેને પશુઓની મજા છે. તે તે પશુવત છે. ૯૯

कलौ सर्वफलावाप्तेः सौलभ्यान्मोक्षसाधनात् ॥

दीक्षाधर्मान्हरिदृपावीक्षाहेतुन् ध्रुवं भजेत् ૧૦૦

કળીયુગમાં સર્વ ફળને આપનારી મોક્ષના સાધન રૂપ ભગવતી ભકિતના અદ્વૈત જ્ઞાનમાં સુલભ દીક્ષા છે. ૧૦૦

पारंपरिकमाचार्य भक्त्याऽद्वैतवर्त्तकं ॥

मुमुक्षया श्रद्धया सभक्त्या च शरणं व्रजेत् ૧૦૧

તેથી શ્રી હરિની કૃપા મેળવી આપનારા દીક્ષા ધર્મોને અવશ્ય પાલવા, અદ્વૈત-પ્રવૃત્તક પરંપરા પ્રાપ્ત સંપ્રદાય ગુરૂને શ્રદ્ધા ભકિત યુક્ત મુમુક્ષુ યદ્ શરણે જવું. ૧૦૧

સાધ્યેષ્વેન મંત્રાભ્યાં શરણાસિ નિવેદને ॥

મામેકમેવ શરણં મામેકં શરણં દ્રજેત્ ॥ ૧૦૨ ॥

ગુરુ! પાસેથી શરણુ મંત્ર તથા નિવેદન મંત્ર ગ્રહણ કરવા, “મારેજ શરણુ જે આવે છે તેને હું શરણુ રાખું છું” ઇત્યાદિક વચનો શ્રીમદ્ભાગવત, તથા શ્રીગીતાશ્રમાં ભગવાને કહ્યાં છે. ૧૦૨

“ મામેવ યે પ્રપદ્યન્તે ” ઇત્યાદાવાચ્ય મુચ્યતે ॥

“ હિત્વા માં શરણં યાતા ” “ યત્પરસ્મૈ નિવેદનમ્ ” ॥

હ્યુત્યાદાવંતિમં જ્ઞસ્તં તસ્માદાવશ્યકં દ્વયં ॥ ૧૦૩ ॥

૧ ને જે પ્રાપ્ત થાય છે તેજ આપને તરે છે એવું શ્રી ભગવાને ગીતાશ્રમાં કહ્યું છે ઇત્યાદિક વચનોથી શરણુગતિનો આગ્રહ સિદ્ધ છે: ફરી શ્રીમદ્ભાગવતમાં ભગવાનને કહ્યું છે કે સર્વ ॥ ત્યાગ કરી સર્વસ્વ મને અર્પણુ કરવું ઇત્યાદિક વચનો નવમસ્કંધમાં એકાદશસ્કંધમાં છે માટે સર્વસ્વ નિવેદન તથા શરણુગતિ એ એ અવશ્ય કરવું. ૧૦૩

યથા દ્વિજત્વં ગાયત્ર્યા શ્રુતૌ શ્રૌતેઽધિકારકૃત્ ॥

વૈષ્ણવત્વં તથા તાભ્યાં તતઃસેવાઽધિકારિતા ॥ ૧૦૪ ॥

૦ જેમ શ્રી ગાયત્રી મંત્ર ઉપદેશથી દ્વિજને વેદાધ્યયનમાં તથા શ્રૌતસ્માર્ત્ત કર્મમાં અધિકાર થાય છે, તેમજ સર્વ વર્ણાશ્રમીઓને શરણુ મંત્ર નિવેદનથીજ ભગવત સેવામાં અધિકાર થાય છે. ૧૦૪

તસ્માત્પૂર્વં પ્રપદ્યૈવ હરયે સ્વાન્નિવેદયેત્ ॥

આત્મકામોઽપ્રવન્નસ્ય નાઙ્ગીકુર્યાન્નિવેદિતમ્ ૧૦૫

શ્રી હરિ પોતે પુરણુ કામ છે, તે અશરણુગતના પદાર્થને ગ્રહણુ કરતા મંથી તેથી પ્રથમ શરણુ ગઈને પછી - વસ્તુ નિવેદન કરવું ૧૦૫

વૈષ્ણવૈસ્તુલ્લીકાદૃમાલે દયાત્સુદામલે ॥

સ્ત્રીસંગે શયારનાજાશનાદાવપિ ન ત્યજેત્ ૧૦૬

પછી વૈષ્ણવ થાય ત્યારે તુલશીકાષ્ટની માળા બે, અષ્ટ પ્રહર કંઠમાં ધારણુ કરે, સ્નાન, શયન, સ્ત્રીસંગ, બોજનાદિક કોઈપણ કાળે માળાને ત્યાગ કરવી નહીં. ૧૦૬

વિષ્ણુદ્રોહી ભવેત્યાગા દ્વારણાન્મુક્તિમાપ્નુયાત્ ॥

તત્ર તત્ર પ્રમાણેષુ મહિમા મહિતો મુહુઃ ॥ ૧૦૭ ॥

પુલકરી કાષ્ટભાગા કંઠમાંથી અર્ધ ક્ષણ બે ત્યાગ કરે તો તે ભગવાનને દ્રોહી થાય છે અને ધારણ કરવાથી મુક્તિને પામે છે, અને તેનું મહાત્મ્ય ધણાક ગ્રંથમાં પ્રતિપાદન કરેલું છે. ૧૦૭

ગોપીચન્દન સંમિશ્રં ભગવદ્ભુક્ત કુંકુમમ્ ॥

આદાય તિલકં ભાલે કુર્યાત્પ્રભુપદાકૃતિ ॥૧૦૮॥

શ્રી ગોપીચંદન સહિત ભગવત પ્રસાદી કુંમકુમ લઈ ભગવત ચરણારવિંદ જેવું લલાટમાં સુશોભિત તિલક કરવું. ૧૦૮

સચ્છદ્રમાચરેન્મધ્યે શ્રીનિવાસ નિવાસતઃ ॥

પુંજાણિ દ્વાદશાંગેષુ વિદધ્યાત્કેશવાદિભિઃ ॥ ૧૦૯

ઉર્ધ્વ પુંજમાં શ્રી હરિ ચિત્રાણે છે તેથી તિલક બંધે અવકાશ રાખવો, અને કેશવાદિ દ્વાદશ નામથી દ્વાદશ અંગમાં દ્વાદશ તિલક કરવાં. ૧૦૯.

દ્રષ્ટવ્યા સ્થાપભેદન પુંજાકારવિચારણાત્ ॥

મુદ્રા કુર્યાત્તદ્ભુગેષુ ગોપીચન્દનમૃન્મયી ॥ ૧૧૦ ॥

દ્વાદશ અંગમાં જુદા જુદા આકારોથી તિલક કરવાં, તે આકારોને નિર્ણય “ શ્રી નિખંધજીમાં ” છે તે આગળ “ આન્હીક ” માં લખીશું તે તે અંગોમાં ગોપીચંદનની મુદ્રાઓ કરવી. ૧૧૦

સેવાસાદ્ભગત્વાસિદ્ધેશ્ચ ભક્તસ્યાવશ્યકત્વતઃ ॥

સ્વવર્ણાશ્રમધર્માસ્તુ નોલ્લઙ્ઘ્યા વૈષ્ણવૈઃ કચિત્ ૧૧૧

તિલકમુદ્રાધારણુ વૈષ્ણવોને અતિ આવશ્યક છે, તે ધારણુથી સેવાની સાંગતા સીધી થાય છે, વૈષ્ણવોએ પોતાના વર્ણાશ્રમ ધર્મને કોઈ દિવસે પણ ત્યાગ કરવો નહીં. ૧૧૧

શાસ્ત્રસ્યેશ્વરવાક્યત્વાદોષાત્સ્વામ્યુક્તિલઙ્ઘને :

“ શ્રુતિ સ્મૃતી મમૈવાજ્ઞે યસ્તે ડલ્લઙ્ઘ્ય વર્ત્તે ॥

આજ્ઞાચ્છેદિમમ દ્વેષી નમદ્ભક્ત્કોડપિ વૈષ્ણવઃ ” ૧૧૨

શાસ્ત્ર છે તે ઇશ્વરનાં વાક્ય છે તે પોતાના પ્રભુની આજ્ઞાનું ઉલ્લંઘન

* ઉર્ધ્વપુંજનો વેદોક્ત વિધિ તો “ વાસુદેવોપનિષદ ” વીગેરે ગ્રંથોમાં સ્પષ્ટ લખેલો છે માટે તેવા અધિકારીઓને તે ગ્રંથોમાંથી તે વિધિ બેઠ લેવો અગર આ પુસ્તકના ઝાપખાનામાંથી મંગાવી લેવો.

કરવાથી દોષ પ્રાપ્ત થાય છે, શ્રી ભગવાન આજ્ઞા કરે છે કે, શ્રુતિ સ્મૃતિ મારી આજ્ઞા છે માટે તેનું ઉલ્લંઘન કરનારો જે વૈષ્ણવ છે તે મારી આજ્ઞાનો ભંગ કરનારો છે તેથી મારો દ્વેષ કરનારો જાણવો, તેને વૈષ્ણવ ન જાણવો અને ભક્ત પણ ન જાણવો એવું શ્રી ભગવાને કહ્યું છે. ૧૧૨

इत्युक्तं हरिणाचार्यैर्निबन्धादौ समर्थितम् ॥

एतद्विष्णुपुराणेऽपि दूतं प्राह यमः स्वकम् ॥११३॥

શાસ્ત્રની આજ્ઞા પાળવાનું શ્રી મદાચાર્યજી શ્રી મહાપ્રભુજીએ શ્રી નિબંધાદિક અંથોમાં પ્રતિપાદન કરેલું છે, વૈષ્ણવોને વણાશ્રમ ધર્મનો આગ્રહ વિશેષ મનાવો તે વિષે વિષ્ણુ પુરાણમાં પણ યમરાજીએ પોતાના દૂતો પ્રતે કહ્યું છે. ૧૧૩

“ नचलति निजवर्षधर्मतो यः सममतिहात्मसुहृद्वि पक्षपक्षे ॥

नहरति नच हन्ति किंचिदुच्चैः स्थिरमनसं* तमवेहि विष्णुभक्तम्”

“જે પોતાનાવણાશ્રમ ધર્મથી ચળાયમાન થતો નથી અને શત્રુ મિત્રમાં સામાન્યપણું રાખે છે, કોઇનું કાંઇ ચોરતો નથી અને કોઇને પણ હણતો નથી, સદાય સારી સ્થિતિમાં મન રહે છે તેને વૈષ્ણવ જાણવો”. ૧૧૪

वेदं गीता च मीमांसे श्रीमद्भगवतं क्रमात् ॥

प्रस्थानानीह मुख्यानि सर्वं तदविरोधतः ॥११५॥

૧ ચાર વેદ ૨ શ્રીગીતાજી ૩ પૂર્વમીમાંસા તથા ઉત્તરમીમાંસા ૪ શ્રીમદ્ ભાગવત એ ચારે આપણાં મુખ્ય પ્રસ્થાન છે. તેથી વિરૂદ્ધ આવરણ કદાપી કરવું નહીં. ૧૧૫

योज्यं स्मृतिपुराणादि नतु कल्पनयाऽन्यथा ॥

तद्भागवतसर्ग इत्युत्तया ग्रन्थान्भागवतान् भजेत् ११६

એ આપણા સ પ્રદાયના ચાર પ્રસ્થાનોથી વિરૂદ્ધ ન આવે તેમજ શ્રુતિ સ્મૃતિ પુરાણાદિકનો અર્થ કરવો, પોતાની ઇચ્છાથી અન્યથા યોજના કરવી નહીં, જેમાં શ્રી હરિતું નામ આવે તે વાણીને ઉત્તમ જાણવી એવું શ્રીમદ્ ભાગવતમાં કહ્યું છે તેથી ભગવત સંબંધીજ અંથોનું શ્રવણ કરવું. ૧૧૫

शृणुयाद्धर्मनिष्ठानां वैष्णवानां द्विजन्मनां ॥

विदुषां वदनाच्छ्राव्यं नदुष्टान्नाप्यवैष्णवात् ११७

* કોઈ સ્થળે જિતમનસં એવો પાઠ છે તેનો અર્થ જોણે પોતાના મનને જીતવું હોય.

स्वधर्मनिष्ठ वैष्णव विद्वान् आराधयन्ना मुष्णी कथा अवलु करवी, पणु
इष्ट धर्मरहित, पापीना मुष्णी तथा अवैष्णवना मुष्णी कथा अवलु
करवी नही. ११७

सर्वान् जीवान् हरेरंशान् सर्वभूतात्मकं हरिं ॥

अपश्येद्दयया नैव हिंस्यात्कमपि कर्हिचित् ११८

प्राणीमात्र सर्वे ऽव भगवानना अंश छे अने भगवान सर्वे लूतात्मक
छे तेथी सर्वे प्राणी मात्रो उपर दया राखवी, कोछ मभते पणु कोछनी हिंसा
करवी नही. ११८

पापे सति प्रतीकारं प्रतप्तो विधिनाऽऽचरेत् ॥

क्वचिदप्यात्मनाऽऽत्मानं नहन्यादोषदर्शकः ॥ ११९ ॥

पोताथी लोड तथा शास्त्र विरुद्ध अयोग्य कार्य अन्युं होय तो तेना-
पश्चाताप करी शास्त्र रीते प्रायश्चित करवुं, पणु अर विगेरे झंसा पाछ,
वाच, तणाव, कुवाभां देह पाडी आत्मघात सर्वथा न करवो. ११९

मणिः स्वर्णादि घासान्तं नर्किंचिदपि चोरयेत् ॥

विक्रीणीयान्नकन्यां गां वेदानपि महापदि ॥ १२० ॥

मणि सुवर्णुने आद्य लघने घास (तृणु) पर्यंत कांछ/पणु चोरवुं नही,
अने मोठी आपत्ति होय तो पणु कन्या, गाय अने वेदना विक्रय करवो
नही. १२०

स्त्रियं वा पुरुषं नग्नं नेक्षेत शिशुकादृते ॥

न प्राणिनां व्यवयं च नैव व्यभिचरेत् क्वचित् १२१

स्त्री तथा पुत्रपुत्रे नग्न जेवां नही ने कोछ पणु प्राणी मात्रनुं मैथुन
जेवुं नही अने व्यभिचार कर्म सर्वथा करवुं नही. १२१

स्त्रीणां पुंसां च भगवद्वैमुख्याद्रक्तबाधकात् ॥

व्यभिचारादुराचारो नान्यो लोकद्रयापहान् १२२

स्त्रीओने तथा पुत्रपुत्रे श्री हरीथी विमुष्ण करनां अवे अने लज्जितां
महा पाध करनारो व्यभिचार मोठो दुराचार आ लोकमां अपकीर्तिने कर-
नार तथा आयुष्यने हरनार अने परलोकमां नरकमां नापनार छे तेथी
सर्वथा व्यभिचारनो लाग करवो. १२२

અનર્હપક્કં નાશ્રીયાદભક્ષં ચ કથંચન ॥

પ્રસાદોપિ હરેર્ગ્રાહ્યો નવર્ણાદિ વિરોધતઃ ॥૧૨૩॥

પોતાના જાતિ ધર્મથી તથા આચાર વીગેરેથી વિરૂદ્ધ અયોગ્ય મનુષ્ય હોય તેના હાથનું પકવ કરેલું અન્ન ગ્રહણ ન કરવું તેમજ અભક્ષ પદાર્થને કોઈ દિવસે ભક્ષ કરવું નહીં. અને વર્ણાશ્રમથી વિરૂદ્ધ ભગવદ્ પ્રસાદ પણ ગ્રહણ કરવો નહીં. ૧૨૩

નદેવાંતરનૈવેદ્યં નતન્નિર્માલ્યમાવહેત્ ॥

સ્વસાંપ્રદાયસંસેવ્ય મૂર્તેરન્યત્ર નો હરેઃ ॥ ૧૨૪ ॥

શ્રી હરી ધૂના પીળા દેવનું નૈવેદ્ય તથા નિર્માલ્ય ગ્રહણ કરવું નહીં, પોતાના સંપ્રદાય પ્રમાણે સેવ્ય સ્વરૂપ વિના પીળા ભગવત મૂર્તિનો પ્રસાદ પણ ગ્રહણ કરવો નહીં. ૧૨૪

જગન્નાથે દ્વારિકેશે વ્યકટેશે ચ વિઠ્ઠલે ॥

યત્ર યત્ર ચ મર્યાદા તત્ર ગ્રાહ્યં યથા કુલમ્ ॥૧૨૫॥

શ્રી જગન્નાથ રાયજી, બેટશંખોધાર શ્રી દ્વારકાનાથજી, શ્રી વ્યંકટેશજી, શ્રી વિઠ્ઠલનાથજી ઇસાદિકમાં જ્યાં જેવી મર્યાદા છે તે પ્રમાણે કુળાચારથી વિરૂદ્ધ ન આવે તેમ પ્રસાદનું ગ્રહણ કરવું. ૧૨૫

સંપ્રદાયચતુષ્કસ્ય મંદિરાણિ રમાપતેઃ ॥

આચાર્યા વૈદિકાઃ શંભોર્મંદિરાણિ ચ વૈષ્ણવાઃ ૧૨૬

ચાર સંપ્રદાયનાં પ્રાચિન ભગવત મંદીરો અને વૈદિક આચાર્યો તથા પ્રાચિન શીવાલયો જે જ્યોતિર્લિંગોને આવે લઈ છે તેમનો વૈષ્ણવોએ યથાયોગ્ય સત્કાર કરવો. ૧૨૬

યત્યાદ્યાશ્ચ મહાત્માનો દ્રશ્યેરંશ્ચેત્પથિકચિત્ ॥

સ્થોચિતં નમસ્કુર્યાન્નિતુ તાનપમાનયેત્ ॥ ૧૨૭ ॥

ત્રિદંડીસંન્યાસી વીગેરે જે વિરક્ત વૈષ્ણવ મહાત્મા માર્ગમાં મળે તો તેમને યથાયોગ્ય નમસ્કાર કરવા પણ તેનું અપમાન ન કરવું. ૧૨૭

માતાપિતૃભ્યામાચાર્યૈર્વૈદ્વૈર્ભૂપૈર્મહાત્મભિઃ ॥

સ્ત્રીભિશ્ચ રાજકીયૈશ્ચ ન વાગ્વાદં વૃથા ચરેત્ ૧૨૮

માતા પિતા, ગુરુ, કોઈ વૃદ્ધ મનુષ્ય, રાજા, મહાત્મા, સ્ત્રીઓ, રાજકીય મનુષ્ય તેમની સાથે વાદ કરવો નહીં. ૧૨૮

નાસદ્ગ્રંથાન્નિષેવેત હરિવૈમુખ્યસાધકાન્ ॥

ન નાસ્તિકસ્ત્રીશુદ્ધેભ્યઃ શૃણુયાત્તત્વ સત્કથાં ૧૨૯

શ્રી હરિથી વિમુખ કરનારા કલ્પિત ગ્રંથોનું શ્રવણ કરવું નહીં, અને નાસ્તિક તથા સ્ત્રી શુદ્ધતા મુખની તત્ત્વ કથા શ્રવણ કરવી નહીં. ૧૨૯

નાઽસતાં ચરિતં કુર્યાદ્ધર્યાચાર્યદ્વિજન્મનામ્ ॥

ધર્મસ્ય ચોપયોગાર્થં યથાન્યાયં ધનવ્યયઃ ॥૧૩૦॥

અસત પુરૂષોના જેવું આચરણ કરવું નહીં, શ્રી હરિ તથા શ્રી ગુરુ, આહ્વાણ એ સર્વેના ઉપયોગ સાચુ યોગ્ય રીતે ધનનો ખર્ચ કરવો. ૧૩૦

કર્તવ્યો ધર્મવિદ્યાદિ યેન સ્થૈર્યમવાપ્નુયાત્ ॥

નર્ણં કૃત્વા ચૈદ્ધર્મં નાત્તં કુર્યાન્મૃષાધનમ્ ૧૩૧

જે દ્રવ્યનો ખર્ચ કરવાથી ધર્મ વિદ્યાદિકની સારી સ્થિરતા થાય તેવી રીતે દ્રવ્યનો ખર્ચ કરવો, કરજ કરી ધર્મનું આચરણ કરવું નહીં. અને કોઈની ખાસે દ્રવ્ય લીધું હોય તો તેનું અનિલ કરવું નહીં- ૧૩૧

વિભૃયાદન્નવસ્ત્રાદ્યૈરંધપંગ્વાદિકાઽધનાન્ ॥

દદ્યાદ્યતિવિરક્તેભ્યોઽન્નાદ્યં નતુ ધનં ક્વચિત્ ૧૩૨

અન્ન, વસ્ત્ર, ઔપધાદિકે કરી અંધ, પાંગુળાદિક નિર્ધનોનું રક્ષણ કરવું, સન્યાસીઓ તથા વિરક્તોને અન્ન વસ્ત્ર આપવું, પણ કદાપી કાળે રોકડું ધન આપવું નહીં. ૧૩૨

દેવાદ્યનુપયુક્તાનિ નવાન્નાદીનિ કર્હિચિત્ ॥

નાશ્ત્રીયાન્નવદેત્કૂરં નાશ્શ્લીલં ન ચ સ્વેદયેત્ ॥ ૧૩૩॥

નમિન અન્ન, ફળફળાદિક વસ્ત્ર સહિત ધરમાં લાવીએ ત્યારે તે પ્રભુની ઉપયોગમાં લીધા વિના કોઈ દિવસ વાપરવું નહીં, કોધયુક્ત, લજ્જા રહિત અમંગળ ભાષણ કરવું નહીં, અને કોઈનો આત્મા દુઝાવવો નહીં. ૧૩૩

અભ્યુત્થાનાનિ ગમનાદિના ગુરુમહાત્મનઃ ॥

સત્કુર્યાન્ન સતાં ગ્રાહ્ય ઉપદેશો ન દૂષણમ્ ॥૧૩૪॥

ન્યારે ગુરુદેવ પંધારે ત્યારે ઉઠી ઉભા થવું, સામા જઈ પધરાવી લાવવા, તેમનો સત્કાર કરવો, ખીન્ન પણ વૈષ્ણવોનો યથાયોગ્ય સત્કાર કરવો, મોટાઓ જે ઉપદેશ કરે તે પ્રવણ કરવો પણ તેમના દોષ જોવા નહીં. ૧૩૪

याम्यस्माकं सुचरितानीतिश्रुतिवचो यतः ॥

सेवेत मादकं नैव न स्त्रीलब्धैर्न नास्तिकैः ॥१३५॥

कार्त्तिके के तैत्री शाभानी शिक्षा उपनिषदभां कथ्युं छे ने, सु३ महात्माओंनां सदायरेषु होय तेण ग्रहणुं करवां पणुं तेथी पीणं आयरखो ग्रहणुं करवां नहीं अने मदीरा, अशीषु, तमाकु, गांज वीगेरे केशी, छवने पराधीन करनारा पदार्थो ग्रहणुं करवां नहीं, स्त्री लंपट, नास्तिक, जडुगर, क्रीमीयागर विगेरे निंदायूला दुर्जनोना संग करवो नहीं. १३५

स स्तेनैर्नापि नीचैश्च संभाषाद्यं नचाऽऽचरेत् ॥

वह्निभ्युचि वासांसि नासच्चित्राणि लोकयेत् १३६

धातकी, अति नीच मनुष्य साथे भाषणुं करवुं नहीं तथा स्पर्श करवो करवो नहीं, अयोग्य चित्रयुक्त मेका वस्त्र पहरेवां नहीं, तेमण अपवित्र अभर्षाद्याणां चित्र वीगेरे नेवां नहीं. १३६

हरेरनन्याश्रितःस्यान्न देवान्तरमाश्रयेत् ॥

हर्यशत्वाभैव निन्देद्देवा नारायणाङ्गजाः ॥१३७॥

श्री हरिने अनन्य आश्रय करवो, अन्य देवने आश्रय करवो नहीं, तेम देवताओ लगवानना अंश छे तेथी तेमनी निंदा पणुं करवी नहीं, श्रीमद्भागवतभां कथ्युं छे के देवताओ सर्व प्रभुना अंशथी थया छे अने अंग३५ छे. १३७

श्रौते स्मार्त्ते यथाशास्त्रं तानर्चेत्प्रतिवत्सरं ॥

सरस्वत्यादिकं पूज्यं सर्वत्राद्वैतभावनात् ॥ १३८ ॥

श्रौत स्मार्त्त कर्मभां शास्त्र विधि प्रमाणे प्रस्थावादिकभां ते देवताओंनां पूजन करवुं, तेम सर्वत्र अद्वैत भावनाथी प्रति वर्ष सरस्वती पूजनादि तथा माईडी पूज करवी. १३८

जलं स्नेहं पयो वस्त्रपूतमन्नं च शोधितम् ॥

शाकादिकं च गृहीयान्नच चर्मदिकं पिबेत् १३९

जल, तेज, दूध वीगेरे रस योग्य रीते गाणवा अने अन्न शाकादिकने पणुं यथायोग्य शोध करी उपयोगभां देवुं. अर्भण ने, कोश, पमाद, ओषध वीगेरेनुं पाष्ठी पीवुं नहीं. १३९

शैवान्पाशुपतान् बौद्धान् नास्तिकान्वेदानिन्दकान् ॥

महापातकिनस्तेनान्पुंश्चलीर्व्यभिचारिणः ॥ १४० ॥

चण्डालं रजकादींश्चाशौऽचि शाक्त रजस्वला ॥

म्लेच्छान्देवालकान्धर्मध्वजान्विप्रान्विकर्मणः १४१

काकोलुकं ताम्रचूडं गृगालव्यालगर्दभान् ॥

पल्ली श्वनो वराहोष्पादिकान्सरनेहमस्थि च ॥१४२॥

विष्मूत्रश्लेष्मदन्काष्टभस्मदारुचिताभवम् ॥

नद्धमाद्यशुचिस्पृष्ट्वा सचैलो जलमाविशेत् ॥१४३॥

शैव पाशुपत्य ऋतवे कापाङ्गिक सिंहायत, षोड, नास्तिक, वेदनिन्दक. महापापी, पुंश्चली स्त्री, व्यलियारी पुत्र, (१४०) अंजाण, घोषीने आद्य लघने अधर्मयुक्त, सुतकी, शाक्त, रजस्वला, म्लेच्छ, देवालक, धर्मद्वेषी, कर्महीन आत्मणु, (१४१) कागडो, धुड, कुकरो, शियाण, सर्प, गरधव, गरोणी, श्वान, लुंड, उटने आद्य लघने प्राणी तथा लीलुं काडुकं (१४२) वीष्टा, मुत्र, लिट, दातणुनी श्रीरीओ, स्मशानतुं काष्ट, स्मशाननी भस्म तथा धुमाडो विगेरे शास्त्रमां निषेध करेकां पद्येने स्पर्श करवाभां आने तो पस्त्रो सहित स्नान करवुं. १४३

आवश्यकश्चेत्म्लेच्छाद्यैर्व्यवहारः कलेर्बलात् ॥

व्यावहारिकवस्त्राणि त्यक्त्वां स्नात्वा गृहे चरेत् १४४

इतिना अण्थी कदापी म्लेच्छादिका साथे व्यवहारमां आवश्यकता पडती होय तो ते व्यवहारिक वस्त्रेने णुदां मुडी स्नान करी गृह कार्य करवुं. १४४

“आचारः प्रथमो धर्म” इत्युक्त्या तन्नलङ्घयेत् ॥

दीक्षावर्णाश्रमकुलाद्याचारं सर्वथा चरेत् ॥ १४५ ॥

आचारने मुख्य धर्म क्लो छे माटे तेनुं उल्लंघन करवुं नही, दीक्षा धर्मो, वर्णाश्रम धर्मो, कुलादिक सदाचारोनुं सर्वथा आचरणु करवुं. १४५

गर्भाधानादिसंस्कारान्वैदिकान्कर्मनिर्मलं ॥

कुर्वीत श्रद्धया शक्त्या निष्कामो हरितुष्टये १४६

गर्भाधानादिक स्मार्त तथा अग्नि होत्रादिक श्रौतादिकतुं शुद्ध कर्म यथा शक्ति श्रद्धा पूर्वक निष्कामपण्थायी हरिप्रतिना अर्थे करवां. १४६

द्वे प्रवास धर्मो कडीये छीये

ग्रामांतरं ब्रजन्पानपात्रं रज्जुं च पुस्तकम् ॥
 सौममान्दिकसाहित्यं शौचपात्रं ततः पृथक् ॥१४७॥
 धर्मोपयोगियत्किञ्चिन्नयेच्छ्रीहरिसंपुटम् ॥
 नापद्यपि ह्यजेद्धर्मान्दीक्षावर्णाश्रमोद्भवान् ॥१४८॥

न्याये प्रवासे ज्वुं होय त्यारे पासे जलपात्र, दोरी, नित्यपाडनुं पुस्तक, पहरेवानुं रेशमी वस्त्र, जल गणवानुं वस्त्र, पोतानां नित्य कर्मनुं साहित्य, शौच ज्वानुं पात्र (जुहुं राखनुं), धर्मने उपयोगी जे कोछ श्री हरिनी सेवा करवानुं संपुटछ वीगेरे साथे राखनुं; आपत्तिकाजे पशु पोताना दीक्षा धर्मो तथा वैष्णुश्रम धर्मोनो त्याग करवो नडीं. १४७-१४८

न स्वार्थे गुरुदेवस्वं योजयेत्करुणो भवेत् ॥
 केचित्साधारणा दीक्षाधर्मेष्विह सनीतयः ॥१४९॥
 आवश्यकता वैष्णवानां यस्मात्तस्मान्निरूपिताः ॥
 एवं स्वधर्मसंपन्नो हरिसेवां समाचरेत् ॥ १५० ॥

पोताना स्वार्थने माटे गुरु तथा देवनो अंश उपयोगमां न सेवो तेमज दैन्यपशुं अतावीने पशु उक्तअंश उपयोगमां सेवो नडीं.

आ स्थले दीक्षा धर्मो विशे केटला अंक नीति पूर्वक साधारण धर्मो तथा वैष्णवोना आवश्यक धर्मो ते कडी अताव्या. जेन रीते वस्त्राश्रम धर्म तथा वैष्णव धर्मथी युक्त थछ श्रीहरिनी स्नेहयुक्त सेवा करवी. १५०

निष्कामस्य हि धर्मस्य हरिसेवैव सत्फलम् ॥

तां विना विफलः सर्वः सैवमुक्तिकरी कलौ १५१

द्वे साधारण रीते सेवा धर्मो कडीये छीये—निष्काम धर्मनुं सुंदर रूप भगवत सेवान छे, ते सेवा विना सर्वे निष्फल छे अने आ कलियुगमां श्री हरिनी भक्तिज भोक्ष द्रम आपनार छे. १५१

निवेदितात्मा गुरुणा दत्तां प्राप्यहरेस्तनुं ॥

तदाज्ञप्तप्रकारेण सेवेत श्रद्धया सदा ॥ १५२ ॥

नाम अल संप्रथ वीगेरे लीधेला वैष्णवोये श्री गुरुये शैव करी आपेला श्री हाकोरछनी, गुरुनी आत्ता प्रभाणे सर्वदा सेवा करवी. १५२

તનુજા વિત્તજા સેવા દેવાનામપિ દુર્લભા ॥

કર્તવ્ય્યા પરમપ્રેમ્ણા શક્તયા લઘોપચારસ્તઃ ॥૧૫૩॥

શ્રી હરિની તનુજા અને વિત્તજા સેવા દેવતાઓને પણ દુર્લભ છે માટે પરમ પ્રેમ રાખી પોતાની શક્તિ પ્રમાણે સમયાનુસાર જે મળીઆવે તે પદાર્થોથી શ્રી પ્રભુની સેવા કરવી. ૧૫૩

“ યૈર્જન્મલઘ્નં નૃષુ ભારતાજિરે

મુકુન્દસેવોપયિકં સ્પૃહા હિ નઃ ” ॥

“ નૈચ્છન્નૃપસ્તદુચિતં મહતા મંધુદ્વિદ્

સેવાનુરક્તમનસામભવો ઽપિ ફલ્ગુઃ ” ॥ ૧ ॥

“ એમ શ્રીમદ્ભાગવતમાં કહ્યું છે કે, જે મનુષ્યોને ભગવત સેવાને ઉપયોગી દેહ આ ભરતખંડમાં મળી છે. તેવા શરીરને દેવસોકવાસી પણ ઇચ્છે છે, ભગવાનની શ્લેષામાં આસક્ત મિત્ર જે મનુષ્યોનાં છે તેઓને મોક્ષ પણ તુચ્છ છે.” (૧૨૨જી ઈત્રિવંશા, ૨ વંશસ્થ, ૩-૪વસંતતિલક્ષા.)

નેચ્છન્તિ સેવયા પૂર્ણાઃ કુતોઽન્યત્કાલવિપ્લૂતં ” ॥

ઇત્યનેકત્ર શસ્તેયં કાર્યાઽવશ્યં તુ વૈષ્ણવૈઃ ॥૧૫૪ ॥

ભગવત સેવાના રસિકજનો બ્રહ્મલોકને તથા ચાર પ્રકારના મોક્ષને ઇચ્છતા નથી સારે થોડા કાળમાં નાશ પામનાર સ્વર્ગાદિકને કેમ ઇચ્છે ? એવી રીતે શ્રીમદ્ભાગવતાદિકમાં પ્રતિપાદન કરેલી શ્રી હરિની સેવા અવશ્ય વૈષ્ણવોએ કરવી. ૧૫૪

શ્રીહરેસ્સહજો દાસો જીવોંશઃ સ્વાંશિનં ભજેત્ ॥

અમજંસ્તં તદીયંતુ યો મુહુક્તે સ્તેન ઇવસઃ ૧૫૫

શ્રી હરિનો સ્વતસ્સિદ્ધદાસ ભગવાનનો અંશ રૂપ જીવ પોતાના સ્વેચ્છ ભગવાનને અવશ્ય બજે અને તેમના આપેલા ઉચ્છિષ્ટ પદાર્થોનો ઉપભોગ કરી તેમનું ભજન ન કરે તો તેને ચોર જાણવો. આ અભિપ્રાય ભગવદ્ ગીતામાં પણ સિદ્ધ થાય છે. ૧૫૫

કુર્યાદ્ મગવદૂદ્દેશાદ્ ગૃહકાર્યાણિ સર્વશઃ ॥

ગૃહશુશ્રૂષણં કુર્યાત્તદાસવદમાયયા ॥ ૧૫૬ ॥

શ્રી હરિને ઉદ્દેશીને સર્વે ઘરનાં કાર્યો કરવાં અને ભગવત મંદિરમાં કપટ મુકી દાસની પેઠે જુહારી પોતાનાં આદિ લઈ તમામ સવા યોગ્ય આધકાર પ્રમાણે કરવી. ૧૫૬

सायं प्रातः शुचिर्भूत्वा प्रेम्णा वात्सल्यपूरितः ॥

आनन्दपूर्णः कुर्वीत सेवां हरियशो गृणन् ॥१५७॥

सांज सवार स्नानादिथी पवित्र धर्म परमस्नेह वात्सल्यता राष्ठी श्री हरिना गुणो गातां यकां आनंदथी सेवा करवी. १५७

सेवाऽनवसरे ग्रन्थान्गीताभागवतादिकान् ॥

आचार्यदर्शितदिशाऽभ्यस्येत्तत्त्वविचिंतकः ॥१५८॥

सेवाना अवकाशमां श्रीगीतां, श्रीमद्भागवत, श्रीव्याससूत्र विगरे अथेना श्रीमद्भाष्यार्थदर्शित रीतिथी तत्व विचारपूर्वक वेदांतना अभ्यास करवा. १५८

दूष्टेभ्यो गोपयेद्धर्मं सेवार्थं धनमर्जयेत् ॥

हर्यर्थं पुत्रदारादौ प्रीयंत स्वकृते नतु ॥ १५९ ॥

दूष्टेथी पोताना धर्म गुप्त राखवा, भगवत सेवार्थं धन संपादन करवुं, भभवत सेवामां उपयोगी छे अम नष्टी पोतानां स्त्री पुत्रादिकां प्रीति राखवी, पणु पोताना स्वार्थने माटे न राखवी. १५९

न देहगेहयोः कुर्यादहं मम मतिं मृषा ॥

रुषात्तृषाविरहितो नित्यं ध्यायेद्दृषाकपिं ॥ १६० ॥

हने विषे अहंता अने धरने विषे भभता मुडी रोप तथा तृष्णाथी रहित अहं धर्मता रक्षक भगवान छे अम विचारी मनमां सदाय भगवानतुं ध्यान राखवुं. १६०

स्वाचार्यैः श्रीविठ्ठलेशैस्तथा श्रीपुरुषोत्तमैः ॥

कृतान् श्रीहरिरायाचैर्ग्रथान्श्रीद्वारिकेश्वरैः ॥१६१॥

संस्कृतान्प्राकृतान्पश्येत्पर्वयात्रोत्सवादिकम् ॥

कुर्यात्तदनुसारेण विचारेण सुचारुणा ॥ १६२ ॥

श्रीमद्भाष्यार्थं महाप्रभुं, श्रीमद्गोस्वामी विठ्ठलाचार्यं महाप्रभुं, श्रीगोकुलनाथं, श्रीपुरुषोत्तमं, श्रीहरिरायं, श्रीद्वारिकेश्वरं आद्य लक्ष सर्वे आचार्यैना प्रगट करेला संस्कृत तथा प्राकृत अथे न्नेध पर्व यात्रा उत्सव नत विगरे ने अथेना अनुसार सारा विचारपूर्वक करवां. १६१-१६२

एकादशो जयन्त्यश्च कर्त्तव्या विधिना धूमम् ॥

व्रतान्तरं न कर्त्तव्यं वैष्णवैस्तु पतिव्रतैः ॥ १६३ ॥

अनन्य पतिव्रत वैष्णवोऽपि योऽपि श्रेयसादृशी अने आर. नभति
पोतानी रीति प्रभाषे करवी, भीष्म' कोष्ठी' व्रत करवां नही. १६३

मूलग्रंथाविरुद्धोऽथो भाषाग्रन्थेषु दृश्यते ॥

मान्यो नान्योऽत्रमान्यो हि ज्ञेयोऽसौ धूर्त्तकल्पितः १६४

आपण्ड्या आचार्योना मूल ग्रंथोऽथो भाषा ग्रंथोनां न कांश्चि विरुद्ध
हेभाय छे तदसौ भाग धर्मदोषि धूर्त्तसोऽत्रोऽपि वैष्णवोना वेश धुरिनि नविन
कल्पेसो छे तेन नष्टी तेना विरुद्ध भागने आग्रहपूर्वक त्याग करवे. १६४

हुवे भयादना धर्मो कहीऽपि छीऽपि.

अतिसूक्ष्मा धर्मगतिर्दुःपरीक्ष्या विशेषतः ॥

जने धनेन मलिने कलिनेह कृते सति ॥ १६५ ॥

संक्रामन्ति हि पापानि संसर्गेण परस्परम् ॥

तैलमप्स्वेव कः कस्य प्रच्छन्नं वेद पातकं ॥१६६॥

धर्मनी गति अति सूक्ष्म अट परीक्षाभां न आवे अपी छे अने अण-
वान कलियुगना योग्यी धनादिकभां उन्मद थयेला सोऽत्रो छे तेथी पापी
मनुष्योना संसर्ग करवाथी संग करनारभां पाप इणे छे तेथी कोषना
शुभ पापनी अन्तर पडती नथी; (माटे पापीओना संसर्ग दोषथी मनुष्योनी
शुद्धि भगवत धर्मथी यत्नायमान न थाय तेने साः.) १६५ १६६

अतः कृता स्वधर्मार्थं नानामन्तुषु जन्तुषु ॥

स्वाचार्यैस्सुविचार्यैव धुर्या मर्यादया दया ॥१६७॥

श्रीमहाचार्योऽपि सद्योऽपि वर्षात्रम धर्मथी नष्ट थया ज्ञेय तेमना उद्धार-
सार्थे सारो विचार करी स्वधर्म रक्षार्थ दया करी भयाद प्रगट करी छे. १६७

यत्नात्प्रत्नाचारनिष्ठा दीक्षितैस्सुपरीक्षितैः ॥

व्यवहारं वारिपानाभ्यवहारादिमं चरेत् ॥ १६८ ॥

प्रीतिपूर्वक प्रायिन आचारभां निष्ठा राप्ती सारी रीते परीक्षा करेला
भयादी वैष्णवोऽपि भयादी साथेन नणपान सहभोगन व्यवहार राप्तेवा,
अभयादीथी स्वधर्मनी सावधानी राप्ती. १६८

મોજ્યં સ્વધર્મમર્યાદાનિષ્ઠવૈષ્ણવપાચિત્તં ॥

વર્ણજાત્યવિરોધેન નતુ તત્સંકરં કરેત્ ॥ ૧૬૯ ॥

તેથી મારા સ્વધર્મનિષ્ઠ મર્યાદાની કચેલી રસોઈ વર્ણાશ્રમ ધર્મનો વિરોધ ન આવે તેમ અહુલ્ય કરવી પણ વર્ણાશ્રમ ધર્મનો સોપ થાય તેમ કરવું નહીં. ૧૬૯

માર્યાદિકૈર્વર્જનીયો વિષયો વિષસન્નિધઃ ॥

નાસત્પ્રલાપાસત્સંગાઽન્યાશ્રયાનાઽઽચરેત્કચિત્ ૧૭૦

મર્યાદા વૈષ્ણવોએ વિશેષ કરીને વિષય વિષય સુખનો ત્યાગ કરવો, અસલ આલાપ એટલે વૃથા બોલવું નહીં, અને અસત્યસંગ એટલે પ્રભુથી વિસુખ કરાવનારો કોઈનો પણ સંગ કરવો નહીં, અન્યાશ્રય એટલે પ્રભુ વિના ખીબ દેવતા મનુષ્ય વિગેરે કોઈનો પણ આશ્રય કરવો નહીં. (અને અસમર્પિત એટલે પોતાના સંપ્રદાયક સેવ્ય પ્રભુને ધર્યાવિના કોઈ પણ પદાર્થ સર્વથા ખાવું, પહેરવું, સુધવું, નહીં. વૈષ્ણવોએ આચાર ધર્મનો અતિ આગ્રહ રાખવો.)

સ્વધર્મનિષ્ઠા શ્રવણકીર્તનસ્મરણાનિ ચ ॥

સેવનં ચ વિશેષેણ કર્તવ્યં કર્મ વૈદિકમ્ ॥૧૭૧॥

પોતાના સ્વધર્મમાં નિષ્ઠા રાખી ભગવત સેવા, કથા, શ્રવણ, કીર્તન સ્મરણાદિક વૈદિક કર્મો અવશ્ય કરવાં. ૧૭૧

પૂર્વમુક્તા વૈષ્ણવેષુ ધર્માસ્સાધારણા હિ યે ॥

પાલયેત્તાન્પ્રયત્નેન સમાર્યાદિકમુચ્યતે ॥ ૧૭૨ ॥

જે વૈષ્ણવોના પ્રથમ સાધારણ ધર્મો કલા છે તે સર્વે પ્રયત્ન કરી પાળે તેનેજ મર્યાદા વૈષ્ણવો જાણવા. ૧૭૨

માર્યાદિરનુકુલશ્ચેત્કારયેદ્રગવત્ક્રિયાં ॥

ઉદાસીને સ્વયં કુર્યાત્પ્રતિકૂલે ગૃહે ત્યજેત્ ૧૭૩

અનુકુળ સ્ત્રી પુત્રાદિક સહિત ભગવત સેવા કરવી અને જો તે સેવામાં પ્રીતિશૂન્ય હોય તો પોતાની જાતે કરવી અને સેવામાં આપણને વિરુદ્ધ કરતા હોય તો ધરનો ત્યાગ કરવો. ૧૭૩

હવે વિરક્ત વૈષ્ણવોના ધર્મો કહીએ છીએ. —

કલેર્બલેન સન્યાસં નૌકુર્યાત્તમનાશ્રયત્ ॥

મનસા સર્વસન્યાગી વિરક્તો ભક્ત ઉચ્યતે ॥૧૭૪॥

कक्षियुगना अण्थी सन्धास धर्म न पनी कडे माटे सन्धास आश्रमं ग्रहण्यु
न करतां अनथी सर्व सञ्जो त्याग करी विरक्त थछ भगवतभक्ति करे
तेनेन त्यागी भक्त कहेलो छे. १७४

सत्तेः प्रायेण ये धर्मा भिक्षावर्त्त निरूपिताः ॥

त एव स्युर्धिरक्तस्य विषयाद्यतिवर्जनात् ॥१७५॥

धण्यु करीने सन्धासीओमना धर्मो कळा छे ते सर्वे विरक्तोनेन पाणवा
अने विषय विगेरेतो सर्वथा त्याग करवो अने काया अन्न शिवाय पडव अन्ननी
भिक्षा मागवी नही. १७५

न स्त्रीप्रायेस्वपेद्ग्रेहे न स्त्रीभिः सह संविशेत् ॥

नैकान्ते चालपेत्स्त्रीभिः स्त्रियो नरकहेतवः ॥१७३॥

स्त्री छे तेन नरकुनुं कश्छु छे माटे विरक्त वैष्णुवोअे स्त्रीओयाणा
धरमां सुवुं नही, स्त्रीओसाथे जेसवुं नही, अने स्त्री साथे भापण्यु पण्यु
करवुं नही. १७६

अर्थः पञ्चदशानर्थमूलं तं दूरतस्त्यजेत् ॥

सुवर्णं वीक्ष्यविद्वर्णं निर्लोभो निस्पृहः ह्यस्त्री १७७

सर्व अनर्थनुं भूण धनन छे तेथी तेनो दुरथीन त्याग करवो, सुवर्णने
वीक्षा तुल्य लक्ष्मी दोल मुक्ती निष्पृह थछ भगवत सुभने अनुभव
करवो. १७७

उपयोगीनि वस्त्राणि पात्रमौदुंबरं शुचिं ॥

द्विमुखं धारयेच्छन्नं तदलाभे त्वलांबुजम् ॥१७८॥

नरर अपयोगमां आवे अटलांन वस्त्र, जे सुभनुं त्रांपानुं पत्र,
(अटले करवो) अथवा तुंअकुं सौम्यार्थं शुद्धं पासे राप्ते. १७८

मार्यादिकैस्स्वजातीयैर्वैष्णवैः पाचितं शुचिं ॥

हरेः प्रसादमश्रीयाद्देहघृत्या अलोलुपः ॥ १७९ ॥

मर्यादी स्वभति वैष्णुवोना हाथनोण महाप्रसाद शरीरभक्ष्या सा.
ले अने लुहालापट थछ स्वादनी स्पृहा न राप्ते. १७९

“तदलाभे तु भिक्षेता” मंजनाद्धर्मनिष्ठितः ॥

पूर्येत यावता कुक्षिर्न भिक्षालंपटो भवेत् ॥१८०॥

તેવા મર્બાદિ વૈષ્ણવો ન હોય તો સ્વધર્મનિષ્ઠ મનુષ્યોની પ્રાસેથી કાઈ અન્ન ભીક્ષા માગી લાવવું, તે પશુ પોતાને એક દિવસ હૃપયોગમાં આવે તેટલું લેવું, અધિક લેવું નહીં. ૧૮૦

પક્ત્વાશુષ્ઠૌ મદેશે તત્ શ્રીકૃષ્ણાય સમર્પિતમ્ ॥

પ્રાશ્યાચ્ચારેણ પાત્રાદિ શોભયેન્નાશુચિર્ભવેત્ ૧૮૧

તે અનથી રસોઈ પવિત્ર સ્થાનમાં કરી શ્રીપ્રભુજીને ભોગ ધરી પ્રસાદ લઈ પાત્ર પૃથ્વી વીગેરે આચાર પ્રમાણે તત્કાળ શુદ્ધ કરી પવિત્ર રહેવું, અનાચાર કરવો નહીં. ૧૮૧

અંજાનાન્નેન્દ્રિયમીતિર્લાભો જીવેત યાવતા ॥

જીવસ્ય તત્ત્વજિજ્ઞાસા નાર્થોયશ્ચેહ કર્મભિઃ ॥૧૮૨॥

જેટલાથી શરીરનો નિર્વાહ થાય તેટલોજ પ્રસાદ લેવો પશુ ઈન્દ્રિયોના સ્વાદના અર્થે લેવો નહીં, ભોજનનું ફળ જીવવું છે, અને જીવવાનું ફળ ભગવદ સેવા તથા સ્વરૂપનું ચિંતન છે, કાંઈ વિષયાદિક સુખમાં મગ્ન થવું અથવા દ્રવ્ય મેળવું એ જીવવાનું ફલ નથી. ૧૮૨

અલુબ્ધો ગ્રાહયેદ્ધર્મમુપદેશેન વૈષ્ણવાન્ ॥

યતો જીવાધિમુચ્ચેરન્ન સત્કર્મ તતઃ પરમ્ ॥૧૮૩॥

વિરક્તોએ ભોભ રહિત રહીને વૈષ્ણવોને ધર્મનો ઉપદેશ કરવો, જેમ જીવોનો ઉદ્ધાર થાય તેજ સારું સત્કર્મ છે, કાંઈને ભગવદ પ્રાપ્તિનો માર્ગ ખતાવવો તેથી બીજું મોટું સર્વોત્કૃષ્ટ કર્મ છેજ નહીં. ૧૮૩

જીવાભય પ્રદાનસ્ય છુત્કર્ષઃ સર્વતઃ સ્મૃતઃ ॥

મક્તાસ્ત એવ શસ્યન્તે સર્વભૂત હિતે રતાઃ ॥૧૮૪॥

જીવને અભય એટલે મોક્ષ આપનાર અર્થાત્ જ્ઞાન આપનારનો હૃતકૃષ્ટ સર્વ શાસ્ત્રોમાં કહેલો છે, સર્વ પ્રાણી માત્રનું હિત કરનાર ભક્તજ્ઞ શાસ્ત્રમાં શ્રેષ્ઠ કહેલો છે. ૧૮૪

તીર્થ સાર્થાભિષેવેત સમર્થાન્દોષદાહને ॥

યત્ર યત્ર હરોર્લિહ્નું દેવર્ણ્યાઘૈઃ પ્રતિષ્ઠિતમ્ ॥૧૮૫॥

વિરક્તો એ દોષદાહક ભગવત તીર્થોનું સેવન કરવું, દેવાદિકે પ્રતિષ્ઠિત કરેલાં ભગવત સ્વરૂપો હોય ત્યાં ત્યાં નિવાસ કરવો. ૧૮૫

મહત્સેવા સુવિત્તહેતુઃ પુણ્યતીર્થનિષેવણમ્ ॥

વ્રજાદૌ નિવસેદૃચ્યા યથા દુષ્યેત નો મનઃ ॥૧૮૬॥

મહત્પુરુષેષી સેવા તથા પૂજ્ય તીર્થોમાં નિવાસ એ મોક્ષને આપનાર છે તેથી વ્રજાદિક હરકોઈ ભગવતસ્થાનમાં પોતાની રૂચિ પ્રમાણે જન્મ મનમાં કોઈ પ્રકારે દોષ ન ઉપજે તેવી રીતે નિવાસ કરવો. ૧૮૬

હવે મંડાણનો પ્રકાર કહીએ છીએ.

વૈષ્ણવાન્ભોજયેદ્ભક્ત્યા વર્ણધર્મપુરસ્સરમ્ ॥

વૈષ્ણવે વન્ધુસત્કારઃ કર્ત્તવ્યો હરિણોદિતઃ ॥૧૮૭॥

વર્ણાશ્રમ ધર્મનો શોષ ન થાય તેવી રીતે ભક્તિપૂર્વક વૈષ્ણવેષને ભોજન દરમિયાન, વૈષ્ણવોને પોતાના બંધુવત્ માનવા, એવી રીતે શ્રીપ્રભુજીના વચનો એકાદશ સ્કંધમાં છે. ૧૮૭

શ્રુતિસ્મૃતિપુરાણેષુ તત્ર તત્ર હરેર્જનાઃ ॥

વિસ્તરેણ પ્રશસ્યંતે પ્રમાણોક્ત્યાઽઽકૂતં તતઃ ૧૮૮

શ્રુતિ, સ્મૃતિ, પુરાણોમાં ભગવત ભક્તોનું મહાત્મ્ય કહેલું છે તેથી તે વિષે પ્રમાણ વચનો લખવાની જરૂર નથી. ૧૮૮

ભોજને પંક્તિભેદાદ્યૈર્વર્ણભેદો ન લંઘયેત્ ॥

હરેઃ પ્રસાદમશ્રીયુઃ પાચિતં વૈષ્ણવૌદ્વિજૈઃ ॥૧૮૯॥

ભોજનમાં પંક્તિભેદ કરવા, વર્ણાશ્રમ ધર્મનું ઉલ્લંઘન કરવું નહીં, વૈષ્ણવોએ મર્યાદી પ્રાણણોના હાથનોજ મહા પ્રસાદ લેવો. ૧૮૯

ભોજનાચ્છાદનૈઃ પોષ્યા વિરક્તા હરિસેવકાઃ ॥

નતુ તેભ્યો ધનં દદ્યાદ્ધનમુન્માદસાધનમ્ ॥૧૯૦॥

અન વસ્ત્રાદિકથી ગ્રહસ્થ તથા વિરક્ત વૈષ્ણવોનું યથાયોગ્ય પોષણ કરવું પણ વિરક્તોને ધન આપવું નહીં, કારણકે ધન છે તે ઉન્માદનું કારણ છે (તેથી તે વિરક્તને હાની પહોંચાડે છે.) ૧૯૦

ગુણગાને પ્રસક્તાનાં ભક્તાનાં ભોજનાદિના ॥

તુષ્યેદ્ભક્ત્યાત્મભાવસ્થોઽત્યન્તં ભક્તપ્રિયો હરિઃ ૧૯૧

ભગવતગુણાનુવાદમાં આસક્તિવાળા વૈષ્ણવોને ભક્તિ પૂર્વક પ્રસાદ લેવાવવાથી ભક્તિપ્રિય ભક્તના હૃદયમાં રહેનારા ભગવાન પ્રસન્ન થાય છે. ૧૯૧

શક્તૌ સત્યાં વૈષ્ણવાનાં પોષણં હરિતોષણમ્ ॥

કુર્યાદન્નમસં દુઃસ્વશોષણં દોષમોષણમ્ ॥ ૧૯૨ ॥

શકિત હોય તો વૈષ્ણુવોના પોષણુ સારૂ અન્નયત્ર (અન્નસત્ર) ખંડણુ વિગેરે સતકાર્યો કરવાં નેથી દોષનો નાશ થાય છે અને શ્રી પ્રભુજી અત્યંત પ્રસન્ન થાય છે. ૧૯૨

સ્વતઃ સંહત્ય વોદ્યોગં કૃત્વા નાશ્રિતવૈષ્ણવાન્ ॥

કુર્યાદ્વોજયિતું સત્રં યોગ્યસ્થાનેષુ શાશ્વતમ્ ૧૯૩

પોતાથી અને તો પોતે, નહીં તો કેટલાએક દ્રવ્ય પાત્ર વૈષ્ણુવો એકઠા થઈ સ્વમાર્ગી વૈષ્ણુવોને પ્રસાદ લેવરાવવા સારૂ યત્ર સ્થાનમાં ધણા દિવસ ચાલે તેવાં અન્નસત્ર કરવાં. ૧૯૩

તથૈવ પાઠશાલાશ્ચ શિષ્યાન્નાંછાદનાદિભિઃ ॥

કાર્યાઃ પોષ્યાશ્ચ વિદ્વાંસો વિપ્રા ધર્મોપદેશકાઃ ૧૯૪

તેમજ પોતાથી અને તો પોતે અથવા ખીજા દ્રવ્ય પાત્રની સહાયતા લઈ સ્વમાર્ગી વૈષ્ણુવો તથા બ્રાહ્મણોને ભણાવવા સારૂ પાઠશાળાઓ કરાવવી, જેમ અખંડ ભૂમંડલાચાર્ય જગદ્ગુરૂ ગોસ્વામી શ્રી યદુનાથજી મહારાજે સુરતમાં કરી છે તે પ્રમાણે ભણનાર શિષ્યોને અન્ન વસ્ત્રાદિ પુસ્તકો વિગેરેની મદદ કરવી, તેમજ ધર્મના ઉપદેશ કરનાર વિદ્વાનોનું પોષણુ કરવું. ૧૯૪

પ્રચારયેદ્યથા યોગ્યં સદગ્રન્થાન્તત્ત્વબોધકાન્ ॥

ભવાર્થિયૈસ્તુ સન્તીર્ય પ્રાપ્નુયુઃ શ્રીહરિંજનાઃ ૧૯૬

તત્ત્વ બોધ કરનાર ઉત્તમ ગ્રંથોનો યથાયોગ્ય પ્રચાર કરવો તથા કરાવવો, જે ગ્રંથો ભણુવાથી મનુષ્યો સંસાર સમુદ્ર તરી શ્રી હરિને પામે છે તેમ જાણી નિર્ણય થઈ ધર્મ કરી જરૂર વિદ્યાભ્યાસ કરવો. ૧૯૫

હવે બ્રહ્મનું સ્વરૂપ કહીએ છીએ—

ઈશોડનુમેયઃ કાર્યેણ નિશ્ચયઃ શ્રુતિતઃ શ્રુતિઃ ॥

કાર્યાકાર્યેશસ્વરૂપમોક્ષાદિબોધિકાઽસ્યવાક્ ૧૯૬

કાર્યથી કર્તાનું અનુમાન થાય છે, જેમ ધડાને જોવાથી તેનો કરનાર પાસે નથી તો પણ કર્તાનું અનુમાન થાય છે, કોઈ દિવસે કયાં વિના એની મેજે ધડો થતો નથી તેમજ આ વિચિત્ર જગત જોવાથી જગતના

કર્તા ઇશ્વરનું અનુમાન થાય છે, તે ઇશ્વરના સ્વરૂપનો નિશ્ચય શ્રુતિથી થાય છે, કાર્ય જે જમત, અને અકાર્ય જે અહંતા મમતા રૂપ સંસાર, અથવા કાર્ય જે પુણ્ય, તથા અકાર્ય જે પાપ, પરમેશ્વર તથા મોક્ષ બંધાદિકના સ્વરૂપને જાણવનાર જે (ઇશ્વરસ્વરૂપ ઇશ્વરની) વાણી તેને શ્રુતિઓ કહે છે. ૧૯૬

સર્વાલૌકિકધર્મેશઃ સાકારઃ સર્વશક્તિભૂત ॥

સર્વજ્ઞઃ સચ્ચિદાનન્દો વિભુર્જન્માદિકારણમ્ ॥૧૨૭॥

તે પરમેશ્વર સર્વ અલૌકિક ધર્મવાન આકાર સહિત સર્વશક્તિમાન, સર્વજ્ઞ, વ્યાપક, જગતની ઉત્પત્તિ સ્થિતિ સંહારાદિકના કારણ છે. ૧૯૭

રત્યૈ સ્વતોઽસૃજત્સર્વે સ બહુસ્યામિતીચ્છયા ॥

જડજીવાન્તરાત્માનઃ સદાદિભ્યઃ સ્ફુલિંગવત્ ૧૨૮

તે પ્રભુએ હું બહુ પ્રકારે આઠ એવી પોતાની ઇચ્છાથી બાહ્ય ક્રીડા કરવા સાથે પોતે સર્વ જગત સર્જ્યું, જેમ અગ્નિમાંથી તણુખા નીકળે છે તે રીતે સચ્ચિદાનંદ રૂપ પોતાના સ્વરૂપમાંથી પરમાત્માએ જડ, જીવ, અંતરજાતી ત્રણે ઉત્પન્ન કર્યા છે. ૧૯૮

જ્ઞં વ્યોમાદિ સન્માત્રં તન્ન જીવે તુ સચ્ચિતૌ ॥

આનન્દસ્યતિરોભાવાદન્તસ્થે તત્ત્રયં સ્ફુટમ્ ૧૨૯ •

તે જગતના સદાંશમાંથી આકાશ, વાયુ, તેજ, જલ, પૃથ્વી વિગેરે જડ પદાર્થો ઉત્પન્ન થયા છે અને ચિદાંશમાંથી જીવો નીકળ્યા છે અને આનંદ અંશમાંથી અંતર્યામી નીકળ્યા છે. જડ જે આકાશાદિક તેમાં સદ્ અંશજ પ્રગટ છે અને ચિદ તથા આનંદ અંશનો તિરોભાવ છે. જીવમાં સદ્અંશ અને ચિદાંશ આવિર્ભૂત છે અને આનંદાંશનો તિરોભાવ છે. અંતર્યામીમાં સચ્ચિદાનંદ એ ત્રણે પદાર્થોનો આવિર્ભાવ છે. ૧૯૯

બ્રહ્મસ્વાંશશ્ચિત્પ્રધાનોઽણુર્હસ્થો જીવ સ્વચ્યતે ॥

પ્રદીપવત્સર્પિગુણો યેન દેહાદિ ચેષ્ટતે ॥ ૨૦૦ ॥

જીવ પુરુષોત્તમનો સ્વાંશ છે, ચૈતન્ય પ્રધાન અણુસ્વરૂપ હૃદયમાં રહેનાર દીવાના પ્રકાશની પેઠે ફેલાયેલા ચૈતન્યરૂપ જીવના ગુણથી શરીર એટલા કરે છે. ૨૦૦

સાક્ષ્યનશ્નન્નબદ્ધોઽણુઃ સાનંદોઽતસ્થ ઈરિતઃ ॥

સ્વરૂપાઽજ્ઞાનમધ્યાસાત્હૃત્પાણેન્દ્રિયદેહગાત્ ॥૨૦૧॥

સાક્ષી, કર્મફળભોગથી રહિત, અભ્યુસ્વરૂપ, આનંદ સહિત, હૃદયમાં રહેનાર અંતર્યામી છે. આ અંતર્યામીના સ્વરૂપનું ચથાર્થ જ્ઞાન જીવને ન થવામાં ચાર પ્રકારના અધ્યાસ એજ કારણ છે અને તે પૃથક પ્રથક ગણાવે છે, હૃદયાધ્યાસ, પ્રાણાધ્યાસ, દેહાધ્યાસ, અને ઈન્દ્રિયાધ્યાસ, શરીરદુર્બલ થવાથી હું દુબળો છું ઇત્યાદિ જ્ઞાન તેને અધ્યાસ કહે છે. ૨૦૧

પञ्चપર્વા હરેઃ શક્તિરવિદ્યેયં વિમોહિકા ॥

આવૃત્યા શ્રવણાદીનાં ભક્તેર્જ્ઞાનાત્સ મુચ્યતે ॥૨૦૨॥

ઉપર ક્ષણેલા પાંચે અધ્યાસરૂપ પાંચ પર્વવાળી શ્રીપુરૂષોત્તમની શક્તિ મોહ કરનારી અવિદ્યા તેથી શ્રવણ મનનાદિકનો રોધ થતાં જીવ પોતાના સ્વરૂપના જ્ઞાનથી અને ભક્તિથી દુર થાય છે અને શ્રવણ મનનાદિકના અભ્યાસથી ઉત્પન્ન થએલી શ્રદ્ધાપૂર્વક કર્મજ્ઞાન તથા ભક્તિના બલથી જીવ સંસારથી મુક્ત થાય છે ૨૦૨

ऊर्णानाभिरिवास्यैको निमित्तं समवायि च ॥

कार्यकारणयोरैक्यं सुवर्णकटकादिवत् ॥ ૨૦૩ ॥

જેમ કુરોળીઓ પોતાના શરીરમાંથી પોતાની મેજે ધર કરે છે તેમ પુરૂષોત્તમ પોતાની મેજે પોતામાંથી જગત પ્રગટ કરે છે તેથી નિમિત્ત કારણ, તથા ઉપાદાન કારણ પ્રભુજ છે, જેમ જગતમાં ધડાતું ઉપાદાન કારણ માટી છે અને નિમિત્ત કારણ કુંભાર તથા દંડાદિક જીવ છે તેમ પુરૂષોત્તમ તે કવેળ પોતેજ નિમિત્ત કારણ તથા ઉપાદાન કારણ છે, જેમ સુવર્ણથી થએલું કુંડળ સુવર્ણથી જીવું નથી તેમ પુરૂષોત્તમથી થએલું જગત પુરૂષોત્તમથી જીવું નથી. ૨૦૩

परिणामादविकृतादद्वैतं शुद्धयोस्तयोः ॥

ब्रह्माभेना ब्रह्म धर्मान्प्रकाशाश्रयमन्मताः ॥૨૦૪॥

જગતમાં પરિણામ બે પ્રકારનાં હોય છે, જેમ દુધમાંથી થએલા દહીનો વિકૃત પરિણામ કહેવાય છે—અને સુવર્ણમાંથી થએલા કુંડળનો અવિકૃત પરિણામ કહેવાય છે વિકૃત પરિણામ એટલે દહીમાંથી પાછું દુધ થાય નહીં અને અવિકૃત પરિણામ એટલે કુંડળમાંથી સુવર્ણ થાય છે, તેમ સુવર્ણની પેઠે અવિકૃત પરિણામી છે અને કુંડળીની પેઠે આ જગતઆદિ વિકૃત પરિણામી ગાયના બાધથી રહિત શુદ્ધ કાર્ય કારણ જગત તથા પુરૂષોત્તમ તેનું અદ્વૈત એટલે એકપણું એનું નામ શુદ્ધ અદ્વૈત કહે છે, દીવો તથા દીવાનો

પ્રકાશ જેમ તેજપણાએ કરીને એક છે તેમ ભગવાન તથા ભગવાનના આંકારો વિગેરે ધર્મો પ્રહરૂપપણાએ કરીને એક છે એ વાત શ્રીભ્યાસસૂત્રમાં કહેલી છે. ૨૦૪

ત્રિરૂપં બ્રહ્મ ગંગાવત્ ક્ષરાક્ષરપરાભિધમ્ ॥

ક્ષરં મૂતાંબુવત વિશ્વં ધામતીર્થવદક્ષરમ્ ॥૨૦૫॥

જેમ અધિભૂત અધ્યાત્મ આધિદૈવક બેદથી ગંગાનાં ત્રણ રૂપ છે તેમ ક્ષર, અક્ષર અને શ્રી પુરૂષોત્તમ એ ત્રણ બેદ સહિત છે, ગંગાનું અધિ-ભૂત સ્વરૂપ જેમ જળ છે તેમ પુરૂષોત્તમનું અધિભૂત સ્વરૂપ આ જગત છે, તીર્થ જેમ ગંગાનું અધ્યાત્મક સ્વરૂપ છે તેમ અક્ષરબ્રહ્માધિશ્વરનું અધ્યાત્મક સ્વરૂપ છે. ૨૦૫

મહાત્મ્યયુક્તઃ પુરુષો દેવીવદાસિલેશ્વરઃ ॥

મક્તૈરંવ પરઃ પ્રાપ્યોલીયન્તે જ્ઞાનિનોઽક્ષરે ॥૨૦૬॥

મૂર્તિમાં ગંગા જેમ આધિદૈવક રૂપ છે, તેમ મહાત્મ્ય યુક્ત અપિલ ઇશ્વર પુરૂષોત્તમ આધિદૈવક છે, તેનું પરિપૂર્ણ જ્ઞાન પામવાથી તેના અક્ષર બ્રહ્મ ધામમાં સ્તબ્ધવત્ લય થાય છે. ૨૦૬

પરાપરત્વદ્વૈતમનયોઃ પક્ષિ પુચ્છવત્ ॥

અક્ષરાત્ક્ષરમુદ્ભૂતં તદ્દુપં સન્નતુ ભ્રમઃ ॥ ૨૦૭ ॥

જેમ પક્ષીમાં તથા તેના પુછમાં અભેદ છે તે ઉત્તમ કનિષ્ઠપણું છે તેમ પરબ્રહ્મ અને અક્ષર બ્રહ્મનો અભેદ તથા પરઅપરપણું પણ વેદાદિકથી સિદ્ધ છે તે અક્ષર બ્રહ્મથી ઉત્પન્ન થયેલું ક્ષર જગત્ બ્રહ્મરૂપ છે પણ ભ્રમ નથી. ૨૦૭

આવિર્ભાવતિરોભાવૌ નાશોત્પત્તી અબોધિનાં ॥

एवं ज्ञात्वा भजन् त्यक्त्वा विद्यां ब्रह्मविदाप्नुयात् २૦૮

જગતના આવિર્ભાવ તિરોભાવનેજ ઉત્પત્તિ અને નાશ કહે છે એવી રીતે ક્ષર અક્ષર પુરૂષોત્તમ સ્વરૂપ જાણી શ્રીપુરૂષોત્તમની ભક્તિ કરનાર પુરૂષ, અવિદ્યા છોડીને શ્રીપુરૂષોત્તમના સ્વરૂપને પામે છે. ૨૦૮

अप्राकृताऽऽकृतिर्नित्यांपरलीलामनुग्रहात् ॥

वेदादेः सार उक्तोऽसौ ज्ञेयो ग्रन्थेषु विस्तरात् २૦૯

મુક્તિ પામનારની અપ્રાકૃત આકૃતિ થાય છે, ભગવત અનુગ્રહથી નિત્ય પરલીલાનો અનુભવ કરે છે, આ વેદાદિકનો શારાંશ કહ્યો છે તે વિસ્તારથી શ્રીમહાપ્રભુજી પ્રણિત શ્રીઅણુ ભાષ્યાદિ મહાન અંથોમાંથી જોઈ અનુભવ કરવો. ૨૦૯

સંક્ષેપાદાન્હિકં વક્ષ્યે શાસ્ત્રાચારાદિ સમ્મતમ્ ॥

બ્રાહ્મે મુહૂર્ત્ત ઉત્થાય સ્વાચાર્યાદીન્ ગુરૂન્સ્મરેત્ ૨૧૦

હવે શાસ્ત્રમાં કહેલા શિષ્યાચારાદિ સમ્મત, પ્રતિદીન કરવાનાં નિત્ય કર્મો સંક્ષેપમાં, કહીએ છીએ—બ્રહ્મ મુહૂર્ત્તમાં ઉઠી ઉત્તર મુખે તથા પૂર્વ મુખે ખેશી શ્રીમહાચાર્ય મહાપ્રભુજી શ્રીગોસ્વામી વિઠ્ઠલનાથજી તેમના સાત પુત્ર શ્રીગીરધરજી, શ્રીગોવિંદરામજી, શ્રીબાળકૃષ્ણજી, શ્રીગોકુળનાથજી શ્રીરઘુનાથજી, શ્રીબલ્લાહનાથજી, શ્રી ધનશ્યામજી, પોતાના શ્રીગુરુદેવ આદિતું સ્મરણ કરી બે હાથ જોડી ધ્યાનપૂર્વક નમસ્કાર કરવા. ૨૧૦

ગિરિવર્યધરાદીનિ પ્રમુરૂપાણિ ચિન્તયેત્ ॥

ગાયન્પ્રભુયશો મારામુપવીતં વિલોક્ય ચ ॥૨૧૧॥

શ્રીગોરધનનાથજી, શ્રીનવનિત્યપ્રિયજી, શ્રીમથુરાનાથજી, શ્રીવિઠ્ઠલનાથજી, શ્રીદ્વારકાંનાથજી, શ્રીગોકુળનાથજી, શ્રીગોકુલચંદ્રમાજી, શ્રીબાળકૃષ્ણજી, શ્રીમદનમોહનજી, શ્રીનટવરજી આદિક શ્રી ગુરુદેવના તથા પોતાના સેવ્ય હાકોરજીનું ધ્યાન ધરી પ્રભુનો યશ ગાતાં માળા તથા ઉપવિતનાં દર્શન કરવાં ૨૧૧

નમસ્કૃત્ય હરેશ્ચિત્રં ગવાદીન્સતિસંભવે ॥

પશ્યેચ્છૌચવિધિં કુર્યાદાન્હિકોક્તપ્રકારતઃ ૨૧૨

પછી શ્રી ચિત્રજી વિગેરેને દંડવત્ કરવા, તથા ગાય ઇત્યાદિકને. વળી સ્ત્રીએ પોતાના પતિ, માતા, પિતા, વીગેરે પૂજ્ય વર્ગનાં યથાભોગ્ય દર્શન કરવાં, પછી શાસ્ત્ર વિધિ પ્રમાણે શૈાચ વિધિ કરવી. ૨૧૨

હાયાતરુમુરાગારોઘાનરાજપથાદિષુ ॥

જનોપયોગિસ્થાનેષુ મલમૂત્રે ન સંત્યજેત્ ॥ ૨૧૩ ॥

હાયાના વૃક્ષ, દેવાલય, બગીચા, રાજસ્તો, નદી, તલાવ, વિગેરેના આરા અને કોઈ પણ મનુષ્યના ઉપયોગી સ્થળમાં મલ મૂત્રાદિકનો ત્યાગ કરવો નહીં. ૨૧૩

मृज्जलाभ्यां पाणिपादं यथाविधि विशोधयेत् ॥

गंडूपैर्देतकाष्टेन संशोध्यास्यं यथाविधि ॥ २१४ ॥

भृत्तिका जलथी द्वाथ पत्र यथा विधि शुद्ध करी डोगणा करवा तेना नियम— शैयना ८, लघुशंकाणा ४, जोजनना १२, विषयना १६, पष्ठी यथा शास्त्र द्वातलुथी मुष्प शुद्धि करवी. २१४

स्नायाज्जलाशये वारि वोत्थृत्य विधिना ततः ॥

शुद्धवासा हरेः पादरजोबुतुलसीमुखे ॥ २१५ ॥

पष्ठी ज्ञाशयभां अथवा धेर यथाविधि स्नान करी शुद्धपुष्प पेडुरी, मृदयरलामृत तथा जलयरलामृत प्रसादितुणसी मुष्पभां लेवां तेथी अंतरनी शुद्धि थाय छे. २१५

न्यस्य शुध्यै, स्वभालादौ पुंङ्गं मुद्राः समाचरेत् ॥

ललाटे केशवं विद्यादित्यादि विधिना ततः ॥ २१६ ॥

पष्ठी आयमन करी पोताना ललाटभां उर्ध्वपुंङ्ग तिलक प्रसादी कुंकु-
मथी धारण करी मुद्रा धारण करनी ते केशवादि द्वादश नामथी द्वादश
अंगभां द्वादश तिलक धारण करवां. २१६

दंडाकारं ललाटे स्यात्पद्माकारं तु बक्षसि ॥

वेणुपत्राकृतिं बाव्होरन्यदीपाकृतिं स्मृतं ॥ २१७ ॥

ललाटभां उडाकृति वन्धे अवकाशवाणुं तिलक करवुं, छातीभां पद्माकार
तिलक करवुं, जे हाथे वांसना पत्र जेनी आकृति वाणुं तिलक करवुं, पीज सौ
अंगेभां दीवानी ज्योतना जेनी आकृति वाणुं तिलक करवुं, ते अंगेनां
नाम— ललाट, पृष्ठ, जे कुष्प, कंड, जे कर्णभूण, शीवा, ताणवुं, जे सर्वे
भणी द्वादश तिलक करवां. २१७

प्राग्रंथेषु च मार्तंडे ज्ञेयः श्रौतोऽस्य विस्तरः ॥

गोपीमृदा तु षण्मुद्राश्चन्दनेनोत्सवे बहेत् ॥ २१८ ॥

जेतुं विशेष प्रमाण उर्ध्वपुंङ्ग वाददिक प्रायिन अथोभां तथा शीघ्रकवि-
राज शिरोमण्णी प्रसिद्ध पंडित श्रीगट्टलालजना करेला सत्सिद्धांत मार्तंडभां
विस्तारपूर्वक करेणुं छे त्यां जेवुं, पष्ठी गोपीचंदननी षण्मुद्रा धारण करवी,
अने उत्सव होय तो योग्य रीते प्रसादी चंदन तथा कुंकुमनीज मुद्रा
धारण करवी. २१८

મુદ્રા ધારણનો વિધિ કહીએ છીએ.

उच्चैश्चत्वारि चक्राणि बाहुमूले तु दक्षिणे ॥

नाममुद्राद्वयं नीचैः शंखमेकं तयोरपि ॥ ૨૧૯ ॥

જમણા હાથના મૂળમાં એટલે ખભેથી હેઠળ ચાર ચક્ર ધારણ કરવાં, તેની નીચે વચ્ચે અવકાશ રાખીને એ નામ મુદ્રા ને નારાયણી મુદ્રા કરવી, તે એ મુદ્રાની વચ્ચે રહેલા અવકાશમાં એક શંખ ધરવો. ૨૧૯

मध्ये तत्पार्श्वयोश्चैव द्वेद्वे पद्मे च धारयेत् ॥

‘वामेऽपि चतुरः शंखान्नाममुद्रा च पूर्ववत् ॥૨૨૦॥

તે મુદ્રાએ મધ્યમાં રાખી એ પાસે ખભે પદ્મ ધરવાં તેમજ વામ ને ડાબા બાહુના મૂળમાં ચાર શંખ ધારણ કરવા અને નામ મુદ્રા જમણા હાથ પ્રમાણે વચ્ચે અવકાશ રાખીને ધરવી. ૨૨૦

चक्रमेकं गदे द्वेद्वे पार्श्वयोरिति भेदतः ॥

ललाटे च गदामेकां नाममुद्रा तथा हृदि ॥૨૨૧॥

ચાર શંખની નીચે એ નામમુદ્રા વચ્ચે અવકાશમાં એક ચક્ર કરવું તે મુદ્રાઓને મધ્યમાં રાખી એ પાસે ખભે ગદા કરવી પછી લલાટમાં તિલકની મધ્યમાં રહેલા અવકાશમાં નાસિકાના મૂળ ઉપર એક ગદા કરવી તે ઉપર લલાટના અંત સુધી તિલક મધ્યેજ ચાર સંપ્રદાય મુદ્રા કરવી, કેટલાક એક ગ્રંથકારો સંપ્રદાય મુદ્રાનેજ નામમુદ્રા કહે છે તેથી આ ઠેકાણે સંપ્રદાય મુદ્રાને નામમુદ્રા કહી છે, જેમ સંપ્રદાય મુદ્રા હૃદયમાં ચાર કરવી તેમજ લલાટે કરવી. ૨૨૧

त्रीणि त्रीणि च चक्राणि मध्ये शंखावुभावुभौ ॥

हृत् पार्श्वयो स्तनादूर्ध्वं गदापद्मानि बाहुवत् ॥૨૨૨॥

ખંત્રેસ્તનથી ઉપર ત્રણ ત્રણ ચક્ર વચ્ચે અવકાશ રાખી કરવાં, રહેલા અવકાશમાં ખભે શંખ કરવા, જેમ જમણા હાથે આસપાસ ખભે પદ્મ ધરીએ તેમજ જમણા સ્તન ઉપર શંખ ચક્ર વચ્ચે રાખીએ, પાસે પદ્મ કરવાં તેમજ જમણા સ્તન ઉપર એ પાસે ચાર ગદા ધારણ કરવી. ૨૨૨

त्रीणि त्रीणि च चक्राणि कर्णमूलद्वयोरधः ॥

एकमेकं तदन्येषु तिलकेषु च धारयेत् ॥ ૨૨૩ ॥

કરણમૂલ જે કાનથી નિચે મૂળમાંથી આરંભીને કંઠના પ.સા સુધીમાં કેવળ ત્રણ ત્રણ ચક્ર અને પાસે કરવાં અને એક કંઠના તિલકને આઘ લઈને ગ્રીવા જે ઓગ્રી, એક નાભી અને અને કુખો તથા પૃષ્ઠમાં એ સર્વે સ્થ-
લોમાં એક ચક્ર ધરવું. ૨૨૩

સંપ્રદાયસ્ય મુદ્રાતુ ધાર્યે શિષ્ટાનુસારતઃ ॥

યથારુચ્યા તથા ધાર્યા ન તત્ર નિયમો ભવેત્ ॥૨૨૪॥

સંપ્રદાય મુદ્રા જે શ્રીગોપીજનવલ્લભીએ શિષ્ટાનુસાર પ્રમાણે તિલકમાં આર સંપ્રદાય મુદ્રા ધરવી એટલેજ શિષ્ટાચાર છે પછી રૂચિમાં આવે તેટલી માત્ર સંપ્રદાય મુદ્રા વિશેષ ધારણ કરે તેનો કાંઈ નિયમ નથી જેવી પોતાની રૂચી તે પ્રમાણે ધરે. ૨૨૪

આ ઉપર લખેલી છ મુદ્રા ધારણ કર્યા વિના સેવા કરે તે નિષ્ફળ છે તેથી વિધિ પ્રમાણે તિલક મુદ્રા કર્યાવિના વૈષ્ણવે સેવામાં પ્રવેશ કરવો નહીં.

સંધ્યાઞ્ચ વૈદિકં કર્મ ગુરુદાર્શિતયા દિશા ॥

હરેઃ સં સેવનં નિત્યમવશ્યં શ્રદ્ધયા ચરેત્ ॥૨૨૫॥

પછી સંધ્યા પઠનાદિક કર્મ ભગવદ્સેવાના અવકાશમાં કરવાં શ્રી ગુરુ દેવે બતાવેલી રિતિથી શ્રી પ્રભુજીની સેવા નિત્ય નિયમ પૂર્વક અવશ્ય કરવી. ૨૨૫

યથાકાલં યથાદેશં સ્વપ્રભોઃ સુખસાધનમ્ ॥

સર્વં કુર્વીત સપ્રેમાઽઽચાર્યવાક્યાવિરોધતઃ ॥૨૨૬॥

દેશકાળના અનુસારથી પોતાના પ્રભુને સુખ થાય તેમ સ્નેહ રાખી શ્રી ગુરુદેવની આજ્ઞાથી વિરૂદ્ધ ન આવે તેમજ સેવા કરવી. ૨૨૬

યદ્યદિદૃષ્ટમં લોકે યચ્ચાતિપ્રિયમાત્મનઃ ॥

નિવેદયેત્તદ્દરયે તદાનન્ત્યાય કલ્પતે ॥ ૨૨૭ ॥

જે વસ્તુ પોતાને અત્યંત પ્રિય હોય તે શ્રી હરિને નિવેદન કરવાથી અક્ષય ફળ થાય છે એવી રીતે શ્રી ભગવાનની આજ્ઞા છે. ૨૨૭

આચારેઽવહિતો ભક્ત્યા પ્રભોઃ સંચિંતયેન્સુખં ॥

શ્રદ્ધધાનો ગુરો રાજ્ઞાં સેવાં કુર્વીત તન્મનાઃ ૨૨૮

શ્રીહરિમાં મન રાખી સાવધાન થઈ શ્રીગુરૂ આજ્ઞામાં વિશ્વાસ રાખી શ્રીપ્રભુનું સુખ વિચારી સેવા કરવી. ૨૨૮

બ્રહ્મયજ્ઞં ચરેન્નિત્યં ધ્યાયન્મંત્રાન્નિજાન્ જપાન્ ॥

યથાઽઽહ તુલસીકાષ્ટમાલા ચ કરમાલયા ॥૨૨૯॥

પોતાના ગુરૂદેવે આપેલા વૈદિક તાંત્રિકમંત્ર તથા શ્રી ગાયત્રી મંત્રનો જપ તુલસીની માળાથી અથવા કરમાળાથી કરવો તે શ્રી પ્રભુજીનું ધ્યાન કરતો થકો પ્રસાદી અનર્થી બ્રહ્મયજ્ઞ કરે, તુલસી કાષ્ટની માળાથી જ જપ કરવો. ૨૨૯

વેદં ગીતાં ચ સૂત્રાણિ શક્ત્યા ભાગવતં પઠેત્ ॥

સ્વાચાર્યનિષ્કર્તાન્ગ્રન્થાન્હરેર્નામસહસ્રકમ્ ॥૨૩૦॥

વેદ, શ્રી ગીતાજી, શ્રીમદ્ભાગવતનો પાઠ યથા શક્તિ કરવો શ્રી મદ્વાચાર્યજીના પ્રોડશ ગ્રંથો વીગેરેનો તથા પુરૂષોત્તમ સહસ્રનો અવશ્ય પાઠ કરવો, અતિ આગ્રહપૂર્વક શ્રી સર્વોત્તમજી તથા શ્રી યુમના અષ્ટકોનો પાઠ કર્યા વગર વૈષ્ણવોએ રહેવું નહીં. ૨૩૦

एतत्सेवाऽवकाशे वा सेवान्ते वा यथा तथा ॥

सर्वं कुर्याद्धरेः मित्यै शक्त्या स्यादग्निमान्यदि २३१

એ પાઠાદિક સર્વ કર્મ સેવાના અવકાશમાં અથવા સેવામાંથી પહોંચ્યા પછી યથા શક્તિ શ્રદ્ધાએ ભગવતપ્રીત્યર્થ કરવાં. ૨૩૧

स्मार्तं कर्म विवाहाग्नौ श्रौताग्नौ श्रौतमाचरेत् ॥

अत्यावश्यकमाद्यानं कलिना निरलङ्कृतम् २३२

અને જે અગ્નિહોત્ર હોય તો સ્માર્ત કર્મ વિવાહાગ્નિમાં કરવું, શ્રૌત કર્મ અગ્નિહોત્રના અગ્નિમાં કરવું. અતિ આવશ્યક અગ્નિહોત્ર કલિયુગના મધ્યમાં નિષેધ છે. ૨૩૨

स्वाचार्यमन्दिरं ग्रामे स्याच्चेत्तत्र ब्रजेत् ध्रुवं ॥

मानापेक्षां न कुर्वीत सेवां पश्येद्धरिं गुरुं ॥૨૩૩॥

જે ગામમાં શ્રીગુરૂદેવનું મંદીર હોય તો દર્શન કરવા અવશ્ય જવું, અભિમાન મુકી શ્રીગુરૂને પરમેશ્વર જાણી યોગ્ય સેવા કરવી (જે ગામમાં ગુરૂદેવનું મંદીર ન હોય તો મર્યાદી વૈષ્ણવોને ત્યાં અથવા જે ઠેકાણે શ્રીમદ્વાચાર્ય દર્શિત રીતિથી સેવા થતી હોય ત્યાં દર્શન કર્યા વિના મહાપ્રસાદ લેવો યોગ્ય નથી માટે દર્શન અવશ્ય કરવાં.) ૨૩૩

साष्टांगं प्रणमेत्तत्र समर्पादो विज्ञेत्पुरः

माध्यान्हिकं यथाशास्त्रं वैश्वदेवं बलिं चरेत्

“विष्णोर्निवेदिताग्नेन” स्वधयाभिः पितॄन् यजेत् २३४

दक्षिण करवा जवुं, त्यां साष्टांग दंडवत् करवा, मर्यादा सहित रहेवुं, पछी गुश्नी आशा लक्ष धेर आनी यथा शास्त्र कर्म करी भगवद प्रसादी अनथी वैश्वदेवादिक कर्म करयां. तेमज प्रसादी अनथी आह्लादिकमां चितुनुं यजन करवुं. २३४

दद्यादन्नं च यत्किञ्चित्सत्कुर्यादतिथिं तथा ॥

यतींश्च वैष्णवान्विप्रान् विरक्तान्शक्तिमन्यथा २३५

शेज पोतानी शक्ति प्रमाणे अनदान करवुं, अतिथि, यति, आह्लाथु, वैष्णव, तथा विरक्तनो सत्कार अवश्य अन्यादिकथी करवो. २३५

अशक्तो हरिसेवायां पूर्वोक्तायामकिञ्चनः ॥

तथापि किञ्चित्सेवेत शर्कराद्यं निवेदयन् ॥२३६॥

त्रिकाक्ष सेवा अेठके जेकर मंगलाशयन पर्यंत मर्यादा सहित सेवा करवी, जे मर्यादा युक्त सेवा करवानी शक्ति न होय तो अेक भाव आसाभां सभडी भोग धरवो, ते सौकर्य न होय तो अनसभडी, ते न अने तो कनिष्ठ पक्ष शर्करादि तथा अने तेम क्रियाथी सभडी भोग धरी सन्भुज रहेवुं पशु सेवा विभुज रहेवुं नही. २३६

संध्याजपाद्यवश्यं तु कुर्यात्पाठं तथाऽन्वहं ॥

श्लोकार्द्धं श्लोकपादं वा शक्तिशाठ्यं विवर्जयेत् २३७

त्रिकाक्ष संध्या जप पाठ अवश्य करवो, पोतानो अवकाश होय अने शक्ति होय तो शठपशुं करवुं नही, ने तेम करे तो जेकर पतित थाय छे. २३७

दत्त्वा ग्रासं गवेऽश्रीयात् श्रीकृष्णस्याधरामूर्ते ॥

परीक्षत् प्रभुसौख्यस्य न निंदां कारयेत्सुधिः २३८

पछी गायनो आस कहाडी आ श्रीप्रभुजने प्रसाद छे अेम लक्ष्मी निंदा न करतां माहात्म्य विचारी प्रसाद लेवो प्रभुसुभार्थ परीक्षा युक्त लेवो, तेमां सभविशम परीक्षाभां आवे तो ह्नी सावधानीथी सेवा करवी. २३८

पूर्वोक्तरोषोषणादि प्रसादेऽपि समाचरेत् ॥

पिबेत्प्रसादपानीयं भुक्त्वाऽऽचामेद्यथाविधि २३९

भगवत् प्रसादमांथी पण्य पूर्वोक्तं उपोषण्य करुं, प्रसादी न्यस्तुं पान करुं. २३८

निर्गंधलेपौ कुर्वीत हस्तौ वक्त्रं दतस्तथा ॥

मुखवासं समादाय किञ्चिद्विश्रांतिमान्भवेत् ॥२४०॥

हाथ मुष् हांतमां लेपन तथा गंध न रहे तेम शुद्ध करी प्रसादी मुष्वास आश्रमने योग्य होय ते प्रभाष्ये करी विश्राम करवो. २४०

तत्र कुर्यात्कृष्णकथां सेवार्थं धनमर्जयेत् ॥

यथोचितं हरिं दध्यानमुक्त्वा चिंतां दृढाऽश्रयात् २४१

पक्षीथी श्रीप्रभुना गुणानुवाद तथा सेवार्थं द्रव्य संपादन करुं. श्रीप्रभुनुं ध्यान करी दृढाश्रयथी चिंता मुडी निर्येक्ष रहेवुं. २४१

हरिसेवोपकारश्च धर्मो विद्याप्रलापनं ॥

इत्याद्यं धनसाध्यं यत्तस्मादनलसोऽर्जयेत् ॥२४२॥

भगवत् सेवा परोपकार विद्याशाणा ये बिगरे द्रव्य साध्य छे तेथी आंजस मुडी द्रव्य संपादन करुं. २४२

सायं पुनर्निषेवेत स्नात्वा पुंद्गादिमान् शुचिः ॥

स्वाचार्यदर्शितदिशा प्रभुं प्रस्वापयेत्सुखात् ॥२४३॥

सायं काले स्नान करीने पवित्र वस्त्र पहरेरी तिलक मुद्रा करी श्रीभदाचार्य दर्शित रीतिथी सेवा करवी. २४३

स्वाचार्यस्मरणं कृत्वा नत्वा श्रीहरि मंदिरं ॥

सावधानतया रुध्वा विधिं संध्यां समाचरेत् २४४

पक्षी श्रीभदाचार्य श्री गुरुदेवतु स्मरण्य करी श्रीहरिना मंदिरने साधंग हाउवत करी सावधान थछ तीवारीआदी मंगल करी संध्या वंदन करुं. २४४

सेवाऽवकाशे वा कुर्यात्यथा कालो न लंघ्यते ॥

प्रभोः सौख्यं यथा च स्याद् भृत्यभावो तथा चरेत् २४५

सेवामां अवकाश मणे तो संध्या वंदन करुं पण्य प्रमादथी काललोप न करवो, छे रीने श्री प्रभुछने सुष् थाय तेम पोतामां हासपण्य न्यथी आंतरण्य करुं. २४५

अथो कथा भगवतो यत्र स्थात्कल्मषापहा ॥

स्वस्वामिनो गुणायच्च कीर्तनमेमपूरितैः ॥२४६॥

पत्नी क्लीमलने नारा करनारी न्यां भगवतकथागुणानुवाह यता हेय
त्यां श्रवणु करवा सावधान थध नवुं. २४६

श्रवणं कीर्त्तनं कर्तुं तत्र गच्छेदतंद्रितः ॥

न लौकिकीं कथां तत्र नमानद्वेषमाश्रयेत् ॥२४७॥

लौकिक कथाने त्याग करी मान्य अपमान्य द्वेषरहित थध भगवत मंडणीमां
भगवतगुणानुवाह श्रवणु करवा नवुं. २४७

वैष्णवान्बन्धुवत्पश्येत्तत्र पुण्यात्मनो हरौ ॥

स्त्रियो वा पुरुषो वापि भगिन्यो भ्रातरो यथा २४८

वैष्णवो मात्रने पोताना अंधुवत् नालुवा अने स्त्रीथाने पोतानी भगिनीनी
येठे नालुवी अने नुदा नुदा स्थानपर भेसवुं २४८

विद्राद्रिरपि गंतव्यः समाजो हरिकीर्तिकृत् ॥

मान्यास्तत्र विरक्ताद्या धर्मनिष्ठा हरिमियाः ॥२४९॥

विद्वान् आह्वणु वैष्णुवोअये न्यां भगवत मंडणीमां नवुं त्यां विरक्तादि
भगवत लको आवे तेमने अभिमान रहित थध सत्कार करवो. २४९

श्रीकृष्णस्मरणैर्नत्वा सत्कृत्याथ सुरोत्तमान् ॥

हरिध्यानादिसंयुक्तः श्रयीत् श्रीहरिं स्मरन् २५०

मंडणीमां आवेला वैष्णुवोने श्री कृष्णु स्मरणु सत्कार करी भगवत ध्यान
करी भगवत स्मरणु पूर्वक अरणाभृत लछ शपन करवुं. २५०

अपर्वण्युक्तकाले च ग्रही पत्नी प्रसंगतः ॥

साधयेदिंद्रियजयं नतु शास्त्रं विलंघयेत् ॥ २५१ ॥

पर्व रहित दीवसमां कहेली वपने गृहस्थोअये पोतानी स्त्री प्रसंगथी
धंद्रियोने नय करवो पणु शास्त्रनुं उलंघन करवुं नहिं २५१

अनुक्तमपि कर्तव्यं यथाशास्त्रं यथापथं ॥

कुर्यात् धर्माविरोधेन तत्तल्लौकिककर्म च ॥२५२॥

आ अंधमां न कहेलां ने लौकिक कर्मो ने पणु धर्ममां विरुद्ध न आवे
देवीरीते शास्त्रना अनुकार करवां. २५२

ધર્માર્થકામમોક્ષાર્થૈરશૂન્યં દિવસન્નયેત્ ॥

ન વૈ ક્ષિપેદવૃથા કાલં યાતમાયુઃ પુનર્ન ચત્ ॥૨૬૩॥

ધર્મ અર્થ કામ મોક્ષને સિદ્ધ કરનાર ક્રિઆથી કાલક્ષેપ કરવો, પણ
વૃથા કાલ ખોવો નહિ. ૨૫૩

“આયુર્હરતિ વૈ પુંસામુદ્યન્નસ્તં નગન્નસૌ ॥

તસ્યર્તે યત્ક્ષણો નીત ઉત્તમશ્લોકવાર્તયા” ॥૨૬૪॥

શાસ્ત્રાભ્યાસાત્સતાં સંગાદ્ધર્મો વર્દ્ધેત મુક્તિદઃ ॥

તદ્દંમાદ્ધર્મકથામિચ્છન્ધ્રુવં સત્સંગમાચરેત્ ॥ ૨૬૫ ॥

“પ્રસંગમ્જરં પાપમાત્મનઃ કવયો વિદુઃ ॥

સ એવ સાધુષુ કૃતો મોક્ષદ્વારમ્પાવૃતં ” ॥ ૨૬૬ ॥

“યથાવરુંધે સત્સંગઃ સર્વસંગાપહોર્હિમામ્ ॥

इत्यादिना भागवते महिमा तस्य वर्णितः” ॥२६७॥

સર્વ ઉગી અસ્ત પામે છે ને પુરૂષોના આયુષ્યને હરે છે, માત્ર એક
ભગવતગુણાનુવાદમાં ગયેલો કાલ હણાતો નથી કારણકે તે તતક્ષણુ સદ્ધ
યામ છે અને શાસ્ત્રના અભ્યાસથી તથા સત્સંગથી મુક્તિ આપનાર ધર્મની
વૃદ્ધિ થાય છે તેથી ધર્મ માર્ગને ઇચ્છનાર પુરૂષે જરૂર સત્સંગ કરવો, પ્રસંગને
વિદાદઠ ફાંસી કહે છે પણ જો સત્પુરૂષનો પ્રસંગ કયો હોય તો મોક્ષનાં
ઉધાડાં દાર રૂપ થાય છે એવા ત શ્રી ભાગવતાદિક ગ્રંથોમાં છે. ૨૫૭

वृथा वैष्णवतामानान् वेदान् वर्णाश्रमादिमान् ॥

धर्मान्सत्तश्च निंदन्ति ते ज्ञेयामार्गज्ञत्रयः ॥ ૨૬૮ ॥

વૃથા વૈષ્ણવતા અતાવી અભિમાનથી વેદ વર્ણાશ્રમાદિક ઉત્તમ ધર્મોને
અને શ્રીમદ્ધાર્મ્ય દર્શિત ગ્રંથોને નથી માનતા અને સ્વેચ્છાથી વરતે છે ને
બકે છે તેને સ્વમાર્ગના શત્રુ જાણવા. ૨૫૮

श्रुतस्मृतिपुराणानि धूर्तैर्व्याकुलितानि यत् ॥

उद्धर्तुं तान्यथापूर्वं स्वाचार्यरचितश्रमः ॥ ૨૬૯ ॥

न वर्णाश्रमधर्माणां वेदानां च विलोपनं ॥

कथंचिदिष्टमाचार्यैस्तत्कर्त्ताचार्यवाग्बिभुः ॥૨૬૦॥

જ્યારે ધર્મ લોકોએ વ્યાખ્યાનથી વ્યાકુલ કરેલા શ્રુતિસ્મૃતિ પૂરાણેના મધ્યાપૂર્વ ઉદ્ધાર કરવા સાથે શ્રીમદ્ધાર્મ્યજ્ઞનો શ્રમ છે તેથી વૈષ્ણવોએ વર્ણાશ્રમ ધર્મનો તથા વેદનો કદી પણ ત્યાગ કરવો નહીં એમ પોતાની આજ્ઞા છે તેનો લોપ કરે તે શ્રીમદ્ધાર્મ્યજ્ઞનો શત્રુ જાણવો ૨૫૯. ૨૬૦.

સર્વધર્મેષ્વયં મુખ્યો હરેર્યાશરણાગતિઃ ॥

તયા સર્વે પ્રસિદ્ધયંતિ કલૌ વ્યર્થાશ્રતાં વિના ૨૬૧.

ભગવત શરણુ જવું એજ ધર્મ સર્વ ધર્મમાં મુખ્ય છે તેથી કલિયુગમાં સર્વ ધર્મથી એ મુખ્ય છે તે વીના સર્વે વ્યર્થ છે. ૨૬૧

અતોऽનન્યતમા ધન્યતમા ભાગ્યોતમાઃ ક્રમ્યાત્ ॥

હરિમેકં ગતિં યાતાઃ સ્વાચાર્યશરણાશ્રિતાઃ ॥૨૬૨॥

તેથી અનન્યપણાથી એક શ્રી હરિનેજ જાણીને ભાગ્યવાન પુરૂષોએ શ્રી પ્રભુજીનેજ શરણુ જવું. ૨૬૨

સંક્ષેપાત્સર્વધર્માણાં દિદ્માત્રમિહ દશિતં ॥

આર્ષાચાર્યનિબંધેષુ વિસ્તારસ્તત્ર બુદ્ધ્યતાં ॥ ૨૬૩ ॥

આ ગ્રંથમાં સર્વ ધર્મ સંક્ષેપથી બતાવ્યા છે તેનો વિસ્તાર શ્રીમદ્ધાર્મ્યાદિકોના કરેલા ગ્રંથોમાં છે તે પ્રમાણે જાણવા. ૨૬૩

ઇદાનિં તુ દુરાચારૈર્ધર્મા વ્યાકુલિતા જનૈઃ ॥

અંતઃ પ્રવિષ્ટૌરાભૈસ્તદર્થ્યં હોષ ઉદ્યમઃ ॥ ૨૬૪ ॥

હમણા દુરાચારી, અંતઃપ્રવિષ્ટ ચોરો, કેટલાએક પાપાંડીઓ આ વૈષ્ણવ ધર્મને વ્યાકુલ કરેલો છે તેથી આ ગ્રંથ કરવાનો ઉદ્દેશ છે. ૨૬૪

યદુક્તં ભાષયા પૂર્વે જનાનાં બોધસિદ્ધયે ॥

તચ્છિષ્યાર્થં નવૈઃ*શ્લોકૈઃ સંગૃહ્યૈતન્નિરૂપિતં ॥૨૬૫॥

સર્વે વૈષ્ણવોને બોધ કરવાસાથે શ્રી ગોવિંદ મદ્ધાર્મ્યજ્ઞએ જે જે ભાષામાં આજ્ઞા કરી છે તે પ્રમાણે કેટલાક વૈષ્ણવોની સલાહથી સંગ્રહ કરી શ્લોકોથી નિરૂપણ કર્યું છે. ૨૬૫

इति श्रीमदसंज्ञकभूषणलाचार्य ऋगद्रु श्रीवेदव्यास विष्णुस्वामी मत्तानुवर्तितौ
सकलाचार्यचूडमणी श्रीमद्वल्लभाचार्यात्मज श्रीमद्रोस्वामी श्रीविठ्ठलनाथानां
सप्तस्वामीभेषुपंचमतनुज श्रीरघुनाथाचार्यवंशोद्भव श्रीमन्नंदनंदनधरणराग

रंजिताशय भक्तजनविहंगविश्रामकल्पवृक्ष श्रीमद्रोस्वामीवर्य

श्रीमद्वल्लभात्मज श्रीमद्रोविंदप्रभु विरचितः

श्रीउपदेशसुधाग्रंथः संपूर्णः

॥ श्रीमद्रोपीजनवल्लभार्पणमस्तु ॥

यो व्याप्तः स्वयशोभिरत्र भुवने यं सेवते सज्जनः ।
पुष्टियेन वितन्यते गुणिगणा यस्मै नमस्कुर्वते ।
यस्मात्तत्त्वमुदेति यस्य करुणापूरे नरो राजते ।
यस्मिन्बद्धदृशो जयत्वतितरां श्रीदेवकीनंदनः ॥ १

यः पूर्वं खलु विठ्ठलेशवपुशा श्रीवल्लभाख्यगृहे ।
प्रादुर्भूय ब्रजेन्द्रसेवनविधिः संस्थापितो भूतले ।
सः श्रीगोकुलचंद्रपादभजनानंदकैमूर्तिः स्वयं ।
जज्ञे श्रीजयदेवलालवपुषा भूयः कलौ वाल्लभिः ॥ २
शुद्धाऽद्वैतसमर्थनैकनिपुणं स्वाचार्यवर्यं परं ।

विद्यावादविनोदमोदनिभृतं कारुण्यकल्पद्रुमं ।
भव्यं भक्तजनप्रियं सुखनिधिं गोविंदरायात्मजं ।
वन्दे श्रीजयदेवलालसहितम् श्रीदेवकीनंदनं ॥ ३

सुभाभ्यां गुरुवर्याभ्यां प्रणिपत्य तदाज्ञया ।
गौवर्द्धनाख्याशिष्येण शोधितं पुस्तकं त्विदम् ॥ १
माघमासे ऽमले पक्षे पंचम्यां भानुवासरे ।
धरित्री नेत्रे वस्वेन्दु मिते ऽद्वे पूर्णतामगात् ।

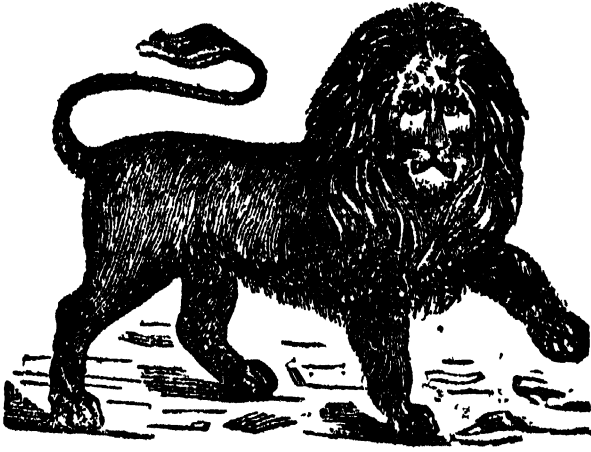
सेवक गोवर्द्धनदास धीरजरामजी.

शुद्धिपत्र.

पृष्ठ	पंक्ति	अशुद्ध	शुद्ध
१	२६	द्वितीयवृत्ति	द्वितीयावृत्ति
१	२	शिघ्र	शब्ध
२	२१	अद्भुत	अद्भुत
२	२५	तमोद्वहती	तमोद्वहती
५	०२	सारभके	सारभक
५	११	नारदो	नारद
६	२७	गांधर्वस्थ	गांधर्वस्थ
९	१३	भक्तिधर्माचरण	भक्तिधर्माचरण
९	१८	वीर्य्य	वीर्य्य
९	२४	भूमि	भूमि
१०	१७	नर्त्तने	नर्त्तन
११	३	देहा	देहे
१३	४	मौर्जा	मौर्जा
१४	२३	नैष्टिक	नैष्टिक
१५	९	संतुष्ट	संतुष्ट
१५	१४	निरोगा	निरोगा
१७	७	शक्त्या	शक्त्या
१९	२	प्रसंग	प्रसंग

१९	७	बधुः	बधूं
२१	२२	दालिद्रं	दारिद्र्यं
२२	१८	धर्मास्ता	धर्मास्ता
२२	२२	पुंप्रसंगे	पुंप्रसंगं
२५	१२	भेदन	भेदेन
२७	२४	दुराचारो	दुराचारो
३४	१०	दूष्टेभ्यो	दुष्टेभ्यो
३६	२७	नाश्रयत्	नाश्रयेत्
३८	४	पक्त्वा	पक्त्वा
४३	१२	भक्तैरेव	भक्तैरेव
४३	१६	परापरत्ववद्वैत	परापरत्ववद्वैत
४३	१७	तद्रूपं	तद्रूपं
४४	१३	चित्तयेत्	चित्तयेत्
४५	२	काष्ठेन	काष्ठेन
४८	४	काष्ठ	काष्ठ
४८	१५	प्रित्यै	प्रित्यै
५१	२	कीर्त्तरन्	कीर्त्तेरन्
५३	१३	दाशितो	दाशितो
५४	१२	श्रीवल्लभाख्य	श्रीवल्लभाख्ये
५४	२३	गौवर्द्धनाख्य	गौवर्द्धनाख्य

જાહેર ખબર.

જરા તસ્દી લઈ વાંચવા કૃપા કરશો.

માસિક પત્ર

સજ્જનાનન્દવર્ધિની.

તંત્રી

પરી. હરિવલ્લભદાસ ગોકળદાસ.

સહાયક

શાસ્ત્રી. ગોવર્ધનદાસ ધીરજરામભ.

આ માસિક વિક્રમાર્ક ૧૯૫૫ ના કાર્તિક માસથી પ્રકટ કરવામાં આવ્યું છે અને નિયમાનુસારે દરેક માસની પ્રથમ તિથિએ તે બહાર પડે છે.

આ માસિકમાં નીતિમય, ઐધદાયક, સૃષ્ટિ સૌંદર્ય ચિતાર, ભિન્ન ભિન્ન કલ્પનાદિક વિષયો ગદ્યમાં અને પદ્યમાં તેમજ જ્ઞાનમય અને રસમય નવલ કથા આદિ વિષયો પ્રકટ કરવામાં આવે છે.

આ માસિકનું કલક ડેમી ૮ પેજ ત્રણ ફોર્મેટું છે અને વાર્ષિક લવાજમ માત્ર રૂ૧-૦-૦ છે. પોસ્ટેજ રૂ૦-૩-૦ વિશેષ લેવામાં આવે છે.

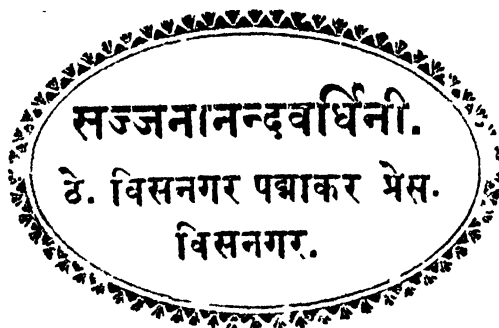
આ માસિકમાં લેખ મોકલવા દરેક વિદ્વજ્જનને છુટ છે, લેખ પ્રસિદ્ધ કરવા સંબંધી ચોચાચોગનો વિચાર તંત્રી પર આધાર રાખે છે; લેખ એક ખાનુએ સ્વચ્છ અક્ષરે લખેલો હોવો જોઈએ; પ્રસિદ્ધ વા અપ્રસિદ્ધ લેખો પાછા મોકલવા સવડ થશે નહીં.

આ માસિક અંગે લેખ વા પત્રાદિક વ્યવહાર તંત્રી સાથે ચલાવવો. જ્યોને ત્રાહક થવાની ઈચ્છા હોય તેમણે નીચેના સરનામે તંત્રી પર લખી જાવવું. ત્રાહક થઈ સહાયતા આપવી એ વિદ્વજ્જનનો ધર્મ છે.

તંત્રી—સજ્જનાનન્દવર્ધિની.

ટે. વિસનગર પત્રાકર પ્રેસ.

મુ. વિસનગર.

જાહેર ખબર,

શ્રી પદ્માકર પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ.

હેડ ઑફીસ વિસનગર. બ્રૅચ ઑફીસ પાટણ.

વિસનગર.

આ પ્રેસમાં ચાર ભાષાનું કામ છાપી શકાય છે

૧ સંસ્કૃત.   ૨ અંગ્રેજી.

૩ ગુજરાતી.   ૪ ઉર્દુ.

દરેક પ્રકારના કદનાં પુસ્તક, જાહેર ખબર, ખીલખુક, અખીલ, નોટીસ, નાનાં યા મોટાં પત્રક, કાર્ડ, કવર, હેન્ડખીલ, વીજીટકાર્ડ, સ્વાલપત્ર, ટીકેટ, કંક્રેટી, વીગેરે દરેક પ્રકારનું કામ શાહીથી, રંગથી તથા સોનેરી અક્ષરથી સ્વચ્છતાથી છાપી આપવામાં આવે છે.

**THE VISNAGAR PADMAKARA
PRINTING PRESS.**

**HEAD OFFICE
VISNAGAR.**

**BRANCH OFFICE
PATTAN.**

VISNAGAR

Book, job & fancy printing of every description will be executed in the best style in English, Gujarati, Urdu and Sanscrit in colours & gold.

આ પ્રેસમાં વપરાતા અક્ષરો (ટાઇપ) માંના ક્રેટલાકના નમુના આ સાથે છાપી બતાવવામાં આવ્યા છે.

संस्कृत अक्षरनामभुना.

विश्वेश सुखकर दीन दयाळ त्राता !
निराश्रिताश्रय दिशा दस शान्तिदाता !
छे वंदना मम सभाव सहस्र वारे !
रक्षा हजो तव सदा विभु सर्व ठारे ! १

माता सुखद तुं सरस्वती महा विद्या सुधः धारिणी !
स्नेहे शिर नमार्चो चर्ण कमले वंदुं शिखीवाहिनी !
याचुं द्वि कर जोडोने हृदयथी तारी कने शारदा !
तुं मारी रसना मति कलमने देजे सदा सा'यता ! २

त्राता तात तमाम तुं जगतनो, तुं तृप्त तृष्णा करे,
पाळे प्राणी प्रीते प्रभु पळ पळे, प्रेमी पुरो सौ परे;
आणीने अनुराग अर्ज उरभां आ अल्प उतारजे.
सौ उक्तर्ष विशेष हर्ष ईश ! आ वर्ये तुं वर्शावजे. १

धारे वस्त्रो श्वेत को नील अंगे,
तेजस्वी सौ प्रान्त सुवर्ण रंगे,
मेघ पृष्ठे सूर्य के तेज मारे,
दृष्टि भेदे किर्णथी शृंग धारे. २

(अ०५ सरिता. प्रथम तरंग.)

ગુજરાતી અક્ષરના નમુના.

કૃતિકમળનો નરબ્રમર છોડે નવ રસવાસ
કમળ ફસાવી બ્રમરનો અંતે કરે વિનાશ. ૧

વૃદ્ધિ વિશ્વ વિષે થયાર્યો અતિશે સૌ વેલો વૃક્ષો ખિલે,
સ્વાભાવિક રીતે અરે ખર્જો મરે કિન્તુ જવાસા દિલે;
આહે છે ગુણો શીખશબ્દ દૃઢયે, દુર્ગુણોને જવાળ છે,
તેમાં સુખદ સંત્યના વચનનો હે મિત્ર શો દોષ છે?! ૧

સ્વભાવે વિકાસે પછો સકળ ધર્મોર્મિ દૃઢયે,
સુખાનંદ પામે ગુણ રૂળ સુધા પુન્ય સમયે.
સદા સત્ય સ્થાયિ ગુરૂવર મુખે જે કર્યો ગયા
“પ્રતિ કાળે વિશ્વે સખળ સહુ ધર્મે મુળ દયા.” ૧

હેવાન સમ ભટકતો ભટકતો નીચ સ્થાને સ્થાનમાં,
ખેલાન મદના પાશમાં દિસતો દુઃખદ નિજ તાનમાં,
દુઃખ સાગરે સુખ માનતો તે મગ્ન મિથ્યા થાય છે,
છેદા સદા વ્યભિચારને વ્યભિચારીને પ્રિકાર છે. ૧

દેશે સહાય પરિપૂર્ણ પ્રભુ પ્રતાપી,
ઉત્સાહ હોય અતિ અંતર જે કદાપી. ૧

(કાવ્ય સરિતા. પ્રથમ તરંગ.)

अथ अक्षरना नमुना.

Honesty is the best policy but to be honest
for policy is no honesty.

THE boast of heraldry, the pomp of power,
And all that beauty, all that wealth o'er gave,
Await, alike, the inevitable hour.

The paths of glory lead but to the grave !

— Thomas Gray.

OH ! God, what is man ? — Even a thing of naught; a
poor, infirm, miserable, short-lived creature, that passes
away like a shadow, and is hastening off the stage where
the theatrical titles and distinctions and the whole mask
of pride which he has worn for a day will fall off, and
leave him naked as a naked slave

— STERNE.

उद्दिष्ट अक्षरना नमुना.

نگاه شه پڑی کاکل پہ اک بار : سفید آئے نظر
بال اُسمین دو چار : خزان دیکھی بہار زندگی میں :
امان دیکھی خدا کی بندگی میں : نظر موئے سپید
آئے جوشہ کو : زوال شب ہوا معلوم نہ کو :
کہا دل میں کہ آیا دور پیری ; نہین زیبائے اب
تاج امیری : مناسب ہے کہ اپنے روبرو اب : یہ
تاج و تخت بخشوں رام کو سب .

आ शीवाय हेडींग तथा श्रीजगन्नाथना नमुना तेमन् यित्र वेस वीगेरेना
नमुना जग्याना सकोपना वीधे अ जगती यताववाभां आव्या नथी.

पुस्तके मांधवानु काम सारी तिते सल्लताथी करी आपवाभां आवशे.
संपूर्ण समाचार प्रेसना मेंनेरने मणवाथी अगर पत्र सभवाथी मणशे.

બહાર ખબર

તૈયાર છે

તૈયાર છે

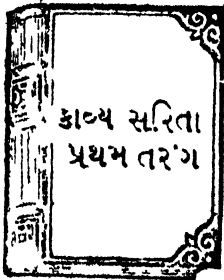

સૃષ્ટિસૌંદર્યચિત્ર, વિપ્રલાંબશૃંગાર, કર્ણ શાંત, સ્વદેશપ્રેમ,
વૈરાગ્ય રસાદિકનાં કાવ્યનો સમૂહ.

રચનાર

મહાસુખ વિ. ચુનીલાલ.

કીંમત રૂ. ૨-૮-૦ પોષ્ટેજ ખર્ચ રૂ. ૦-૧-૬ વિશેષ.

આ પુસ્તક નીચેના ઠેકાણેથી

રોકડી કીંમતે અગર વેલ્યુ

પેએબલથી મળશે.

મુંબઈ— એન. એમ એન્ડ કંપની. કાલખાદેવી રોડ.

સુરત— ત્રિભૂવનદાસ જમનાદાસ શેઠ. બી. એ.

ઠે. હરીપૂરા કલિયુગ સ્ટ્રીટ.

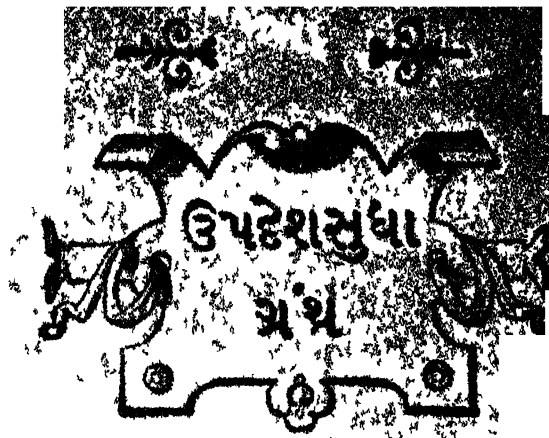
અમદાવાદ— મહાદેવ રામચંદ્ર જગુષ્ટે. બુકસેલર ત્રણહરવાબ

ધી હાયમંડ જ્યુબિલી પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ.

વિસનગર— અંથકર્તા. અથવા વિસનગર પદ્માકર પ્રેસ.

રાજકોટ— લક્ષ્મીચંદ ઉત્તમચંદ બુકસેલર.

પાટણ— શ્રી પાટણ પદ્માકર પ્રેસ. મદારશા પીર.

नीचेना स्थणेशी भणशे.

तथा

तेभज

विसनगर-- श्री विमनगर पन्नाकर प्रेस.

विसनगर-- शा.श्री गोपबेनद.न.पी.कराभ.

ड. दीपनामां

विसनगर-- परी. दरिबललपदास गोकरदास.

ड. क.साग पाणमां.

° विसनगर-- शे.र. महात्म्य वि. युनीवाल.

ड. प्जार गेट.

° पाटणु-- श्री पाटणु पद्माकर प्रेस.

ड. भदारशापीर.

